

GÖTEBORGS UNIVERSITET
INST FÖR HISTORISKA STUDIER

Museiutställningar i Sverige - ur ett mångkulturellt perspektiv

En teoretisk och empirisk studie

Verdandi Sonesson

Institutionen för historiska studier
Göteborgs universitet

Arkeologiskt självständigt
arbete på fördjupningsnivå, 15 hp

VT 2018

Handledare: Håkan Karlsson

Abstract

This essay deals with the cultural policy that are central for the politics in Sweden today. The Swedish population are of varied cultural backgrounds and this political guideline aims to unite the population through the cultural arena, including the museum exhibitions. The exhibitions and how the heritage, history and knowledge are displayed are affected by this guideline. The facts and knowledge have stepped back for the theatrical production and the spectator have been placed in the center of focus. It is my conclusion that knowledge is the key to unite the human differences. Archaeology as a science with extended knowledge of the human past and society, the human heritage and the relation to her heritage, should have a leading position in this knowledge mediation.

Keywords: Archaeology, Cultural policy, Museum exhibits, Critical Heritage Studies, East and West, We and Them, Occidentalism, Jingoism, Multiculturalism, Sweden

Nyckelord: Arkeologi, kulturpolitik, museiutställningar, kritisk kulturarvsforskning, Öst och Väst, Vi och Dem, Occidentalism, ultranationalism, mångkultur, Sverige

Bild på titelsidan:

Ur utställningen: *Tillsammans*

Världskulturmuseet Göteborg

Foto: Verdandi Sonesson (2018)

Innehållsförteckning

1. Inledning	1
1.1 Syfte	2
1.2 Frågeställningar	2
1.3 Disposition och begränsningar	2
2. Forskningshistorik	3
2.1 Kritisk kulturarvsforskning	6
3. Teori och Metod	7
4. Presentation av samtida kulturpolitik av relevans för uppsatsen	8
4.1 2018 Europaåret för Kulturarv	8
4.2 Agenda Kulturarv	9
4.3 Mångkulturåret 2006	10
4.4 Fler kulturpolitiska beslut i Sverige	10
4.5 Kulturdebatten i media och online	12
4.6 Diskussion	13
5. Presentation och diskussion av samtida (kultur)politiska strömningar av relevans för uppsatsens empiriska arbete	15
5.1 Museer i Sverige	15
5.2 Öst och Väst ur ett österländskt perspektiv	16
5.3 Occidentalism	18
5.4 Nationalism och ultranationalism i Sverige	20
5.5 Moderna muslimska tänkare	22
5.6 Avslutande reflektioner	23
6. Den arkeologiska utställningen	25
Inledning	25
Svenska folket (befolkningsstatistik)	25
6.1 Världskulturmuseet Göteborg	26
Feathers	26
Intryck eget besök	26
Korsvägar	27
Intryck eget besök	27
Aswat - syriska röster	29
Intryck eget besök	29
Tillsammans (barnutställning)	30
Intryck eget besök	30
6.2 Göteborgs Stadsmuseum	31

Göteborgs Födelse	31
Intryck eget besök	32
Forntiden - spåren talar	33
Intryck eget besök	33
1000-talet: Vikingr - mellan Oden och Kristus	35
Intryck eget besök	35
6.3 Vänersborgs Museum	36
Mezzaninvåningen - en introduktion till Vänersborgs museum	37
Intryck eget besök	37
Egyptiska Fornsalen	38
Intryck eget besök	38
På kung Oscars tid	39
Intryck eget besök	39
7. Resultat av den arkeologiska utställningen	40
8. Slutsats och diskussion	41
9. Sammanfattning	44

1. Inledning

Arkeologi har under de senaste 150 åren genomgått en stor förändring. Den växande kunskapen om människans historia och förhistoria har lett till att man förändrat synsättet på hur man ser på människans kultur och spåren av densamma (Olsen 2003, s. 11). Den tidigare nationella kultursynen, har istället utvecklats mot en kulturforskning där den globala människan står i centrum. Tolkningen av den materiella kulturen är det som står i arkeologins fokus idag, istället för den artefaktfokuserade typologiska och kronologiska arkeologin som var rådande tidigare (Cornell & Fahlander 2002, s. 1-10, Olsen 2003, s. 11). Arkeologin som vetenskap har en imperialistisk historia och har använts som maktpjäs både inom den koloniala och nationella politiken (Hyltén-Cavallius & Svanberg 2016, Olsen 2003, s. 187). Arkeologins praktik har förändrats genom tiden och som andra vetenskaper så är den präglad av sin tid. Även om arkeologen så önskar att denne kan bedriva sin teori opåverkad av samhällets rådande politiska prägling så är vi ändå mycket om mycket *barn av vår tid*.

Det har skett en förändring inom Sveriges kulturpolitik de senaste 18 åren, vilket även har gett sig tillkänna på våra svenska museer. I de nya direktiven från svenska staten står en tydlig mångkulturell agenda att läsa (se del 4 *Presentation av samtida kulturpolitik av relevans för uppsatsen*). Även i de fall då museet är privat drivet, så finns det ändå statliga kulturdirektiv samt en museilag som skall följas. Man kan önska att den vetenskapliga forskningen och i detta sammanhang den arkeologiska praktiken och vetenskapen står utanför kulturpolitiken, och kan därmed välja att inte se eller lyssna till den rådande kulturpolitiska debatten som står att läsa och höra i dagens media, men då många av forskningsanslagen och de ekonomiska kostnaderna betalas genom staten och därigenom de svenska medborgarna, så är arkeologin starkt påverkad av dagens kulturpolitiska program, precis som i historien.

Arkeologen har som uppgift att tillvarata, bevara och tillhandahålla det arkeologiska fyndmaterialet; de materiella spåren från tider och kulturer innan oss. Arkeologer i Sverige, med den kunskap om människan och hennes kulturarv de besitter, bör på grund av denna förändring av kulturpolitiken vara aktivt styrande i den politiska kulturdebatten och verka för arkeologins nytta och fortlevnad i de nya kulturtiderna.

Sverige är idag ett land med en starkt varierande befolkning som har många olika kulturella bakgrunder, olika historier att berätta och olika erfarenheter som ligger till grund för hur vi betraktar vår omgivning och den värld vi lever i idag (se kapitlet *Svenska folket*). I dagens moderna, globaliserade samhälle är inte den tidigare nationens gränser och historia lika självklar. Alla människor har en historia, en kulturell bakgrund, som ger henne en känsla av tillhörighet och ofta även en form av stolthet. Denna känsla är inte begränsad till nationella gränsdragningar, utan är snarare av emotionell natur, oberoende av rum och i viss mån tid. Jämför med de medborgarrättsliga begreppen *Jus Soli* och *Jus Sanguinis*, där det förra syftar till medborgarskap genom jordens rätt, det vill säga när man föds in i nationen, och det senare syftar till medborgarskap genom blodet, det vill säga genom en persons härstamning (Aronsson, 2006).

För att förstå debatten och effekten av dagens kulturpolitiska agenda så krävs det att man även förstår betraktaren; den svenska befolkningen. För att komma diskussionen och människan bakom närmare så kommer denna uppsats även behandla historien om Öst och Väst och relationen mellan desamma, från äldre historisk tid, fram till idag. Detta då vi har en stor befolkningsandel i Sverige som har sitt ursprung i Öst, och för att majoriteten av de som

är nationalistiska och invandringskritiska ofta ställer islams följare mot det västerländska levnadssättet och i viss mån vice versa. Hur ser detta förhållande ut på våra museer? Visar museerna historien genom olika synvinklar? Stärker man detta *vi och dem* enligt Sartres *serialitetsbegrepp*? Sartres menade att människor snarare skapar temporära serier än sociala kategorier genom sina handlingar och relationen till ting (Cornell & Fahlander 2002, s. 15, ss. 40-43).

I Sverige idag så har den mångkulturella diskussionen ett stort aktualiseringsvärde vilket genomsyrat den kulturella diskussionen och den arkeologiska plattformen. Det museala framställandet har även kritiserats i media den sista tiden för en alltför kulturpolitisk agenda med avkall på kunskapsförmedling och forskningsfakta. Mycket av denna diskussion går att härleda till Ola Wongs museidebatt som startade i september 2016 (Olawong, 2016), vilken jag kommer behandla under kapitlet *Kulturdebatten i media och online*.

I denna uppsats så kommer jag gå djupare in i den kulturpolitiska debatten och de delar som till störst del har påverkat museernas agenda idag.

1.1 Syfte

Syftet med denna uppsats är att undersöka hur den svenska kulturpolitikens agenda har påverkat utformningen av den museala framställningen. Enligt denna rådande kulturpolitik ska alla finnas representerade i kulturen, oavsett bakgrund. Därmed ska jag även undersöka om alla finns representerade på museiarenan oavsett etnisk och geografisk bakgrund samt om utställningarna är likvärdiga i framställning, både de som behandlar det västerländska kulturarvet och de som visar det österländska.

1.2 Frågeställningar

På vilket sätt har den svenska kulturpolitiken format den museala framställningen och vilka konsekvenser har detta medfört?

Hur påverkar relationen mellan Öst och Väst museiutställningen?

Kan ett annat arkeologiskt och globalt perspektiv appliceras på utställningarna?

1.3 Disposition och begränsningar

Denna uppsats består av 2 delar. Den första delen behandlar *teorin* ur ett arkeologiskt, historiskt och politiskt perspektiv och då främst syftande till den rådande kulturpolitiken i Sverige idag. För att kunna förstå och tolka den rådande debatten så behövs det även ett empiriskt, praktiskt underlag. Därför har jag besökt 3 olika museer, av olika slag, för att se hur historien gestaltas på våra svenska museer idag.

Den andra delen, *empirin*, består därmed av dessa museibesök enligt en *hermeuneutisk* metod, en redogörelse av vad som visas upp och hur, i ett försök att finna vad i detta som väckt dagens debatt, och hur det påverkar dagens arkeologi och diskussionen kring vårt mångkulturella Sverige.

Uppsatsen behandlar främst den kulturpolitiska agendan baserad på *geografiskt kulturellt* och *etniskt kulturellt* ursprung och hur den påverkat våra museer i sitt framställande av arkeologiska artefakter. Det teoretiska materialet begränsas till denna arena och de bakgrunder, diskussioner och politiska beslut som ligger till grund för denna museala omvandling, jag kommer ej gå djupare in på analys av det uppdragsarkeologiska fältet.

Uppsatsen behandlar ej de statliga direktiven kring bland annat genus och hbtq-representation på Sveriges museum.

Av geografiska skäl begränsas den empiriska delen av uppsatsen till personligt fysiskt besök på Världskulturmuseet Göteborg, Göteborgs Stadsmuseum och Vänersborgs museum. Ett statligt museum, ett kommunalt museum och ett museum som drivs av Västarvet förvaltning genom avtal med Vänersborgs kommun.

Uppsatsen begränsas till att fokusera på människan och hennes kulturarv i helhet. Då ämnet är för stort för att omspanna alla människors kulturarv, begränsar jag den djupare diskussionen kring *Öst och Väst* (islam och kristendom) då det är dessa motsättningar som debatteras mest i Sverige idag. Med *Öst* syftar jag i denna uppsats på Mellanöstern och norra Afrika och *Väst* syftar på västvärlden. Öst är även, befolkningsmässigt sett, det största blocket av utlandsfödda i Sverige idag, sett till Sveriges befolkningsstatistik vilket befäster relevansen för uppsatsens syfte. (SCB, 2017).

2. Forskningshistorik

Arkeologins framfart under 1800-talet präglades av sin nationsstyrda samhällspolitik och uppfattningen om förhistorien var präglad av en kolonial, hierarkisk syn (Cornell & Fahlander 2002, s. 9). Under denna tid var det av särskilt värde att kunna visa upp just sin nationalitet och härkomst genom de arkeologiska materiella fynden, för att därmed befästa sina rättigheter till landet. Likaså var det av stor vikt att folket kände stolthet och lojalitet för sin nation (Olsen 2003, s. 187).

Den vetenskapliga arkeologin arbetade nära den antropologiska vetenskapen runt sekelskiftet 1800-1900. Man ansåg sig ha vetenskaplig rätt till andra kulturers arkeologiska material, däribland mänskliga kvarlevor (Olsen 2003, ss. 217-221). Detta var en del av den arkeologiska metod som senare kom att leda till återkrävande av skelett, särskilt av ursprungsbefolkningar som erfor den mörka sidan av denna praktik (ursprungsbefolkningar syftar till folkgrupper som levt i ett område innan andra folkgrupper grundade en stat inom samma område). Ända in på 1930-talet användes till exempel samiska skelett i den arkeologiska och antropologiska forskningen som studieobjekt, och man ansåg sig ha rätt att inhämta dessa från sina utgrävda gravar, då det skedde i vetenskapens namn. (Olsen 2003, s. 218)

Detta och många liknande förfaranden med andra kulturers begravda kulturella material ledde till vidare hindrande av arkeologiska utgrävningar som av urbefolkningar som exempelvis inuiter, indianer, aboriginer och samer, nu kom att kallas för gravplundringar. Man började även återkräva tidigare inhämtat material för att på så sätt återfå sitt kulturella arv och åter skänka gravfrid åt sina döda (Olsen 2003, ss. 217-221).

Den nationalistiska arkeologin fortgick fram till och med det andra världskriget.

Tydligt präglad av det politiska missbruket av arkeologin i rasismens och nationalismens tjänst försöker man nu att skriva sig ut ur krisen genom att distansera sig från delar av sin egen praktik, inte minst den etniska identifieringen. (Olsen 2003, s.188)

Detta ämne kommer undersökas vidare i kapitlet *Nationalism och ultranationalism i Sverige*.

Under 1960 och 70 talets arkeologi förespråkades nu ett objektivt och vetenskapligt tillvägagångssätt, för att på så sätt söka klara sig undan de problem man stött på i den tidigare praktiken. Man sökte nu analysera världen så som den är och inte grundat i hur man anser att den bör vara. Man använde sig av vetenskapliga metoder som man ansåg var neutrala och därmed ansåg man sig ha rätten att studera andras kulturer i vetenskapens namn (Olsen 2003). Under 1980-talet började man dock stöta på problem till följd av denna syn på världen som sin arbetsplats. Man började inse att kulturarv inte är värdeneutralt utan istället har ett nära samband med kultur, identitet och etik (Olsen 2003, ss. 189-190). Kulturarv är inte enbart ett arv, det är även mycket om mycket något som har en stark sammankoppling med vårt samhälle idag, och därigenom politiken.

Arkeologin har en lång historia som associerad imperialistisk praktik. Den stod för en väsentlig del av de vetenskapliga investeringar som under 1800-talet gjordes av kolonialmakter som Storbritannien, Frankrike och Tyskland, särskilt i Mellanöstern och Egypten. Många tyska, franska och brittiska museiinstitutioner, med British Museum i spetsen är också bokstavligt talat fyllda med arkeologiskt material och konstskatter från dessa länder. (Olsen 2003, s. 215)

Denna uppsats som handlar om museiutställningar i Sverige ur ett mångkulturellt perspektiv, behandlar de motsättningar som finns utvecklade i det svenska samhället idag, mellan det västerländska samhället och religionen islam. I detta ämne har nyligen utkommit en bok författad av Berg och Grinell, som behandlar hur islam gestaltas på europeiska museum; *Musealt Islam* (Berg & Grinell 2018). I denna bok har Berg och Grinell (2018) undersökt hur europeiska museer (i Tyskland och Storbritannien) gestaltar islam. Inledningsvis besökte de bland andra Medelhavsmuseet, Östasiatiska museet och Etnografiska museet i Stockholm. Man fann i dessa museer endast ett mycket sparsmakat antal föremål som kan knytas an till islam, och framställandet skedde i en annan kontext än den islamska.

På Medelhavsmuseet finns en samling islamiska konstföremål men utställningen dessa ingått i har nu tagits bort (Berg & Grinell 2018, ss. 25-27).

På Östasiatiska museet fokuseras på Kina och i mindre mån Japan och till viss del Korea. Föremål med koppling till islam har här istället ställts ut i kinesisk kontext, trots att många länder i Östasien har islam som främsta religion (Berg & Grinell 2018, ss. 25-27).

På Etnografiska museet fann författarna inget relaterat till islam, trots att många föremål i museets samlingar härrör från länder som har islam som religion, både historiskt som i nutid (Berg & Grinell 2018, ss. 25-27).

Då det svenska underlaget för alltför sparsmakat för Berg och Grinells forskning kom man istället att fokusera på museer i Tyskland och Storbritannien; British Museum och Victoria and Albert Museum i London, Museum für Islamische Kunst i Pergamonmuseet i Berlin och Ashmolean Museum of Art and Archaeology i Oxford (Berg & Grinell 2018, s. 39). Resultatet av Berg och Grinells forskning visade att islam ställs ut som en föråldrad och homogen företeelse. Föremål med anknytning till islam ställs ofta ut som *konstföremål* i

orientalistisk anda och kunskapsförmedlingen från museernas sida har ofta bestått av mycket förenklade texter med sparsamt förekommande historiska inslag. Berg och Grinell (2018) diskuterar även museernas roll som kunskapsförmedlare och konstaterar att merparten av de utställningar de besökt inte har uppfyllt denna intention. De menar även att museer som institutioner inte ensamma kan skapa ett samhälle byggt på kulturell förståelse. ”*Kulturella motsättningar är i många, om inte de flesta, fall uttryck för andra och mer materiella motsättningar i det lokala och det globala samhället. Motsättningar som bara kan lösas genom rättvisare fördelning av makt och resurser*” (Berg & Grinell 2018, s. 241).

Det finns även tidigare forskning som berört det museala framställandet vilka är av särskilt intresse för denna uppsats då de berör det västerländska museala framställandet av andra kulturer (Lundén 2016) och hur sinnesupplevelser förmedlade av utställningen bidrar till besökarens tolkning av densamma (Bünz 2015).

Lundéns avhandling (Lundén 2016) *Displaying loot. The benin objects and the british museum*, undersöker närmare *hur* man i den västerländska museala arenan framställer *de andra*. Avhandlingen fokuserar på hur man på British Museum framställer artefakter från Benin, hur denna framställning skiljer sig från andra utställningar inom museet samt hur man skulle kunna gå tillväga för att ge utställningen av dessa föremål samma kunskapsförutsättningar som andra artefakter. I avhandlingen framhålls att British Museum framställer dessa artefakter från Benin på ett sätt som påvisar ett hierarkiskt tänkande, där väst står för den ledande och utvecklade och *de andra* för de underordnade och traditionella. Lundén (2016) framhåller att i dessa utställningar av Benins artefakter anges ej *hur* dessa kom att tillhöra museets samlingar och menar även att genom att sätta artefakterna i dess historiska kontext så förmedlas ett annat synsätt på kulturarvet som inte lika tydligt fokuseras på *vi och dem*. Lundéns slutsats är att utställningarna på British Museum inte förmedlar mänsklig likvärdighet utan istället drar skiljelinjer genom att ställa ur artefakter sorterade under kulturellt och geografiskt ursprung. Museet antyder även i sina utställningskataloger att vissa kulturer är mer utvecklade än andra (Lundén 2016, s. 511).

I Bünz avhandling (Bünz 2015) *Upplevelser av förhistorien. Analyser av svenska arkeologiska museiutställningar*, behandlar Bünz hur den museala framställningen förmedlar betydelser genom dess sammansättning som exempelvis dess visuella arrangemang och hur den påverkar betraktaren. Bünz (2015) menar att kunskapsförmedlingen i de museala utställningarna inte enbart sker genom texten som framhävs utan även i hur besökaren rör sig genom rummet och hur man från museets sida valt att gestalta förhistorien. Bünz framhåller att museiutställningar ofta visar förhistorien som en homogen företeelse med direkta paralleller till nutida samhällskontext. Man gestaltar den förhistoriska människan ur nutida ögon. Hon belyser även det faktum att man i utställningen ofta framhåller en norm, vilket i sin tur resulterar i att *det andra* blir avvikande; en motpol. Denna iscensatta hierarki framhåller en part som underordnad och en annan som överordnad (Bünz 2015). Avslutningsvis reflekterar Bünz (2015) över att arkeologin som vetenskap inte görs rättvisa på den museala arenan. Arkeologin idag besitter en samlad kunskap som rymmer både ett mångfald och en komplexitet vilken inte framhävs i de svenska museiutställningarna idag (Bünz 2015, s. 308).

Sveriges politik har idag agendan att ena befolkningen i nationen, men då befolkningen i landet idag har flera olika kulturarv så har fokus skiftat från de nationsbefästade artefakterna till människan bakom kulturerna. Museer idag har enligt ICOMs museidefinition

(Icomsweden, 2017) i sin tur en viktig roll som samhällsbyggare och ska förmedla kulturell kunskap i enlighet med den pågående globaliseringen som sker i vår tid.

Arkeologin som praktik uppstod på grund av nationalism men har förändrats genom tiden. Att arkeologin används inom den politiska agendan är tillika inget nytt fenomen, utan är något som skett även historiskt. Den arkeologiska vetenskapen är en del av det samhälle den ingår i och bör därmed liksom museerna verka för samhällsnytta för det vetenskapliga berättigandet. Arkeologin som ursprunglig praktik hade som främsta mål att befästa nationens rätt till landet samt att bygga en gemenskap hos befolkningen, för den gemensamma nationen (Olsen 2003). Arkeologin som bedrivs idag är istället inriktad på den mänskliga historien, samhället kring kulturen, mer än på tingen själva. Man utgår i arkeologin från fynd och efterlämningar för att på så sätt söka finna den sanna historien bakom. Tingen ljuger inte, annat än genom tolkaren, vilket den skrivna historien ofta gör i större eller mindre utsträckning, medvetet eller icke. Detta intresse för den mänskliga kulturen har i sin tur utvecklats vidare till den nya tvärvetenskapen *Critical Heritage Studies*.

2.1 Kritisk Kulturarvsforskning

Ofta har kulturarv mätts i arkitektur istället för dess innebörd, vilket skapat många problemfyllda situationer inom den museala arenan, där man saknat förståelse för objektets innebörd för det folk som exempelvis har berövats det (Lundén 2016).

Critical Heritage Studies eller *Kritisk kulturarvsanalys* som det heter på svenska är ett relativt nytt forskningsfält och bygger på att problematisera vad kultur och kulturarv är samt vad detta innebär för den moderna globaliserade människan idag. Forskningsfältet syftar till att ta fram alternativa och kritiska tolkningar av kultur samt att undersöka hur man kan använda historisk tid i vår samtid för att skapa framtiden (Criticalheritagestudies, 2017).

Kritisk kulturarvsforskning handlar således inte om dåtid utan om nutid och om vår relation till kultur och kulturarv. Det är inte artefakten i sig som är det viktiga utan snarare innebörden den har för människan och individen.

Denna tvärvetenskap fokuserar både på den materiella och den immateriella kulturen och vill omförhandla det sätt med vilket man ser på kulturarv och vår relation till detsamma (Hyltén-Cavallius & Svanberg 2016, s. 23). De mått med vilka man historiskt sett har mätt kulturarv har ofta fokuserat på det nationella manifestet, att befästa sin storhet både genom det materiella kulturarvet i sig men även använt andras kulturarv för att stärka sin position som ledande, och *den andre* som underordnad. Detta nya forskningsfält vill således finna nya vägar, särskilt genom att involvera fler akademiska diskurser än de tidigare arkeologiska, antropologiska och historiska, för att på så vis finna nya sätt att se på kultur, och därigenom finna verktyg för att förhålla sig till vår alltmer globaliserade världsbild (Criticalheritagestudies, 2012). Kultur och kulturarv är något som berör människan och de som arbetar med kulturarv är på så sätt samhällsaktörer. *”Kulturarv refererar bakåt i tiden men har lika mycket eller mer att göra med nutiden och framtiden. Det innebär bland annat att kulturarvsinstitutioner inte bara bevarar kulturarv utan i viss mening även skapar det”* (Hyltén-Cavallius & Svanberg 2016, s. 23).

Värt att nämna i denna uppsats, som handlar om Sveriges kulturarv och kulturpolitik, är det faktum att Göteborgs Universitet är ledande i Sverige inom detta forskningsfält och är även

en del av ACHS (Association of Critical Heritage Studies). GU:s CCHS (Centrum för kritiska kulturarvsstudier) fick även 36 miljoner kronor i anslag från EU, vilket för denna uppsats befäster intresset för kulturarvet, både i ett nationellt och europeiskt perspektiv (Issuu, 2016).

3. Teori och metod

För att få en övergripande inblick i den politiskt föränderliga vetenskapen arkeologi och hur den har använts i olika tider krävs en teoretisk överblick över dess historia. Det krävs också att man i den nuvarande mångkulturella diskussionen ser på historien ur fler synvinklar än det statiska monokulturella synsättet. Genom ett deduktivt teoretiserande kommer jag presentera historia och det som format vårt nationstänkande och tillhörighetskänsla, både ur ett västerländskt och österländskt perspektiv. Deduktivt teoretiserande innebär att dra logiska slutsatser utifrån materialet (Kjørup 2008). Att gå från den större teorin mot den mindre. Jag kommer utgå ifrån den större teorin för att därur finna de teoretiska delar som påverkat den svenska museala utställningen i nutid och av relevans för uppsatsen och dess frågeställningar. Jag kommer analysera arkeologin ur ett historiskt perspektiv för att se hur arkeologin förändrats genom tid, som en del av det samhällsvetenskapliga projektet. Vidare undersöker jag hur den svenska kulturpolitiken och postmodernismen, relationen mellan Öst och Väst ur ett historiskt perspektiv samt hur den kulturdebatt som står att läsa inom svensk media de senaste snart två åren påverkat den museala utställningen. Mitt främsta metodologiska verktyg för urval och analys av materialet till denna uppsats är *hermeneutik*, genom vilken jag kommer samla och tolka både teorin och empirin.

Hermeneutik handlar om tolkning och är en central teorimetod inom arkeologin. Det mänskliga beteendet, intentioner och idéer är inte mätbara objekt utan kräver en tolkning av betraktaren (Johnson 2010, s. 44). ”*Hermeneutik handlar om något mycket allmänmänskligt: att tolka och förstå*” (Ödman 2017, s. 13). En artefakt tolkas, den kan omtolkas i en specifik museiutställning med tillhörande faktaförmedling beroende på vad som vill förmedlas till besökaren och därefter följer betraktarens tolkning av det som utställningen förmedlar.

Empiri innebär att vetenskapligt studera verkligheten och i denna uppsats syfte så består empirin av mina personliga besök och studier av museala utställningar. ”*Empiriska vetenskaper [...] undersöker vad som är fallet i verkligheten*” (Kjørup 2008, s. 288).

Uppsatsen är uppbyggd genom ett deduktivt teoretiserande i den teoretiska delen följt av en empirisk del där jag jämför mina iakttagelser på museiutställningarna med uppsatsens frågeställning.

Den empiriska delen av uppsatsen består av mina personliga besök och därmed är observationerna och intrycken mina personliga. Då fokus i uppsatsen är människan och det museala framställandet för besökaren så intar jag i den empiriska delen av uppsatsen rollen som besökare. Vid besöken har jag studerat *hur* utställningen framställt artefakter i enlighet med uppsatsens frågeställningar. Jag har även valt att ej notera *när* en utställning installerats, detta då denna information ej ges till besökare från museernas håll och då den allmänna besökaren ej har denna information tillgänglig så bör samma förutsättning gälla för denna uppsats syfte.

4. Presentation av samtida kulturpolitik av relevans för uppsatsen

Det politiska arbetet med att skapa ett fungerande mångkulturellt Sverige genom kulturpolitiska riktlinjer, befast i dess befolkning, har pågått sedan man riktade om politiken kring invandring från en invandringspolitik till en *integreringspolitik* (Regeringen, 1997). I Sverige idag, sedan ca 18 år tillbaka i tiden, har det skett en omvärdering av kulturen och svenska staten driver idag en stark kulturpolitik. Man har tagit fram nya mångkulturella riktlinjer och driver även frågan att alla ska finnas synliggjorda i historien på det kulturella fältet. Ingen ska utelämnas. Man menar på ett *postmodernistiskt* vis att människan behöver finna sig själv i historien för att på så sätt driva ett jämställt och likvärdigt samhälle vidare i tiden. Kvinnor, barn, äldre, funktionsnedsatta, minoriteter, hbtq-perspektiv, de som tidigare har varit mer eller mindre osynliga, vill man påvisa i historien genom museiutställningar, för att på så sätt påverka vårt samhälle i nuet (Bünz 2015, s. 8). Det är dock inte enbart Sverige som nu står inför denna omförhandling av kulturen och kulturarvet. Detta arbete är något som även sker på övriga håll i Europa som följd av den alltmer globaliserade människan.

4.1 2018 Europaåret för Kulturarv

2018 har utropats av EU kommissionen till ett *europaår för kulturarv*. Året går under sloganen: *Our heritage: where the past meets the future*. Syftet är att uppmärksamma det europeiska kulturarvet med målet att uppmuntra fler människor att upptäcka och engagera sig i Europas kulturarv och för att förstärka en känsla av tillhörighet och *vi-känsla* i ett gemensamt Europa (Europa, 2018a).

Den europeiska kulturagendan har varit en del av EU:s strategi kring åtgärder i kultursektorn sedan 2007. Man har i denna strategi tre huvudsakliga mål. Det första är att främja en kulturell mångfald och en interkulturell dialog. Det andra är att se kultur som en drivkraft för kreativitet. Det tredje målet handlar om att se kultur som en väsentlig del i förbindelsen mellan nationer (Europarl, 2017).

Det gemensamma meddelandet mot en EU-strategi för internationella kulturella förbindelser som presenterades av kommissionen och Europeiska utrikestjänsten i mitten av 2016 har till syfte att uppmuntra kulturellt samarbete mellan EU och dess partnerländer och att främja en global ordning baserad på fred, rättsstatsprincipen, yttrandefrihet, ömsesidig förståelse och respekt för grundläggande värden. (Europarl, 2017)

I öppningsceremonin säger President Juncker följande om året:

-The 2018 European Year of Cultural Heritage should celebrate our cultural diversity. Throughout the world, Europe is known for the wealth and diversity of its culture and creativity, including its natural and archaeological sites, its museums, monuments and historic cities, its artistic, musical and audiovisual works, its traditions and customs. This year of celebrations will be a wonderful opportunity to encourage everyone, especially young people, to explore Europe's rich cultural diversity and to reflect on how to preserve it for future generations. (EC, 2018)

Enligt en nyligen genomförd europabarometer-undersökning framkom det bland annat att hela 8 av 10 Européer anser att kulturarv är mycket viktigt och att en stor majoritet känner en stolthet i kulturarv. Man har därmed fördjupat den europeiska unionens kulturpolitiska program ytterligare. Detta kulturarvsår är inget tillfälligt engagemang, utan en start för en

fortsatt europeisk kulturpolitik. Efter 2018 kommer agendan fortlöpa genom 10 långsiktiga projekt som europakommissionen bedriver i samarbete med UNESCO. Projekten syftar till att *engagera, skydda, utveckla* och *bevara* det europeiska kulturarvet (Europa, 2018b).

När jag läser det europeiska kulturprogrammet djupare så står det tydligt att man söker skapa en större europeisk gemenskap mellan EU-länderna och deras befolkning och lägger även en stor vikt vid denna *kulturindustri* och dess betydelse för den ekonomiska välfärden. I agendan till detta europaår för kulturarv ser man en stark form av *unionism* mellan raderna. En strävan att lyfta det europeiska folkets närvaro och stolthet över *vårt* Europa. Det svenska engagemanget i detta europaår för kulturarv lyder inte under samma unionism som står att läsa under den europeiska agendan. Istället understryker man i den svenska programförklaringen det kulturella mångfaldet i det svenska kulturarvet (RAÄ, 2018). Då ansökningstiden för anslag pågår fram till den 20e maj är det för tidigt för att kunna göra en analys för denna uppsats av de svenska projekt som beviljats medel för medverkan inom europaåret för kulturarv.

4.2 Agenda Kulturarv

Agenda Kulturarv var ett svenskt projekt som påbörjades år 2001 av läns museerna, länsstyrelserna och Riksantikvarieämbetet, och som syftade till att förnya kulturmiljövårdens inriktning i samverkan med det omgivande samhället. Även statens kulturråd och Svenska Kommunförbundet deltog i projektet som avslutades 2004. Projektet bedrevs i alla Sveriges län och genomfördes med ekonomiskt stöd av regeringens kulturmiljövårdsanslag och Stiftelsen Framtidens Kultur (Agendakulturarv, 2004a). Målet var att i samverkan med övriga samhället ta fram en programförklaring för arbetet med kulturarv. Läns museer, länsstyrelser och Riksantikvarieämbetet har i uppdrag att arbeta med kulturarvsfrågor i samhället. Inom projektet diskuterade man inriktningen på det framtida kulturarvsarbetet med syftet att öka kulturarvsarbetets demokratiska förankring och slagkraft (Agendakulturarv, 2004a).

Agenda Kulturarv handlade i grund och botten om demokrati och delaktighet. Man menar att: *"Det är nödvändigt för organisationer som i förlängningen finansieras av allmänna medel att verksamheten är förankrad hos den allmänhet man ska ge service."* (Agendakulturarv, 2004b)

Projektet Agenda Kulturarv syftade även till att öka det demokratiska inflytandet på kulturarvssektorn. En av slutsatserna som står att läsa i Agenda Kulturarvs slutrapport är

Om kulturmiljövården ska fungera i takt med tiden och de gemensamma demokratiska målsättningar som finns för verksamheten, krävs att man istället för att utgå från de fysiska objekten i högre grad utgår ifrån människan. Det i sin tur gör det nödvändigt att ställa sig frågor om på vilka grunder urval görs och vems historia det är som förmedlas. Inte minst handlar det om för vem arbetet görs. (Agendakulturarv, 2004b, s. 7)

När jag läser Riksantikvarieämbetets information om projektet så står det att: *"RAÄ:s vision är att kulturarv ska vara angeläget, tillgängligt och användbart för alla. Arbetet ska präglas av mångfald och öppenhet och vara en dynamisk och positiv kraft i samhällsutvecklingen"* (Agendakulturarv, 2004b, s. 27). Redan 2004 omsattes projektet i ekonomisk praktik så tillvida att Riksantikvarieämbetet kom att prioritera insatser för att öka medborgarnas

förståelse för och delaktighet i kulturarvet, bland de som sökt medel ur bidraget för kulturmiljövård (Agendakulturarv 2004b).

Agenda Kulturarv kan enkelt ses som en starttidpunkt för den nuvarande kulturpolitik som råder i Sverige. Under projektets tid så reste många sakkunniga en varnande flagg för att denna typ av omriktning och popularisering av kulturen och kulturarvet skulle komma att riskera den vetenskapliga aspekten. Det befarades att genom att sätta den moderna människan i en historisk kontext, i syfte att skapa en riktad och gemensam framtid ur densamma, skulle fakta få göra avkall i förmån för den nutida politiska agendan (SvD, 2017a) (SvD, 2017b).

4.3 Mångkulturåret 2006

Året 2006 utlyste regeringen till ett särskilt *mångkulturår*. Uppdraget för detta mångkulturår var från regeringens sida att: *skapa underlag för en långsiktig förändring av kulturlivet med syfte att öka den etniska och kulturella mångfalden* (Plisch, 2006, s. 9). Man ville genom detta projekt således lyfta fram den kulturella mångfalden i Sverige för befolkningen, men ett lika starkt bakomliggande syfte var att pålysa ett större ansvar från kultursektorns sida att tillgängliggöra kulturen enligt regeringens nyformade kulturpolitik.

Syftet med Mångkulturåret 2006 var att på ett bestående sätt öka alla invånares möjligheter att delta i kulturlivet och att skapa ett samspel mellan olika kulturtraditioner. Syftet var också att skapa incitament för att offentligt finansierade kulturverksamheter på ett tydligt sätt speglar och införlivar den etniska och kulturella mångfald som finns i dagens Sverige (Riksdagen, 2006a). Målet var även att människor som annars känner sig distanserade från och därför sällan (eller aldrig) besöker eller deltar i offentligt finansierade kulturinstitutioner skulle nås under mångkulturåret och därmed finna anledning att framöver vilja delta i den kulturella verksamheten (Riksdagen, 2006a).

Detta år var en stor del av ett politiskt arbete att tydligare införliva den mångkulturella politiken i Sverige. Man förstärkte det statliga ansvaret samt ansvaret på lokal och regional nivå att införliva dess politik i den kulturella agendan.

Som en not till detta mångkulturår är det även värt att nämna det arkeologiska intresset för detta kulturpolitiska alltmer mångkulturella politiska arbete. Som Aronson uttryckte det under SAS (Svenska Arkeologiska Samfundet) möte 2006, där mötets tema var *Arkeologi och mångkultur*

-Den mångkulturella meningsskaparen bär på argument om tolerans och mångfald men ser oftast färgrikedomen som ett exotiskt drag att njuta kryddan av. Det svenska är en (allt mer) osynlig ram som i myndigheternas och lagstiftarens hägn ska skriva in de nya grupperna i ett moderniserat Skansen. Detta är legitimt. (Aronsson, 2006)

4.4 Fler kulturpolitiska beslut i Sverige

I detta underkapitel listas ett urval av de många kulturpolitiska åtgärder som vidtagits, som alla är en grund i den kulturpolitik som är rådande idag.

- 1999 inrättades *statens museer för världskultur* som en ny myndighet. Deras uppgifter består bland annat i att levandegöra världens kulturer samt belysa och dokumentera: [...] ”olika kulturers yttringar och villkor samt kulturmöten historiskt och i dagens samhälle.” (Riksdagen, 2006a)
- Myndigheter och institutioner på kulturområdet har sedan 2000 i uppdrag att årligen rapportera till regeringen hur de arbetar såväl internt som externt med att främja en samhällsutveckling som kännetecknas av respekt och tolerans, och där etnisk, kulturell, språklig och religiös mångfald tillvaratas som en positiv kraft. Målet är också att bidra till minskad diskriminering, främlingsfientlighet och rasism. Myndigheter med ett kulturarvsuppdrag skall särskilt beakta kulturarvets betydelse för en demokratisk samhällsutveckling (Riksdagen, 2006d).
- Sedan år 2000 har Sverige en samlad politik för minoriteter inom nationen, vilka är samer, sverigefinnar, tornedalingar, romer och judar (Riksdagen, 2006c).
- 2001 bildades *Statens kulturråd* som har som uppdrag att ta initiativ till insatser för det mångkulturella området i Sverige (Riksdagen, 2006c).
- Riksantikvarieämbetet utförde 2004 en fördjupad omvärldsanalys för att visa hur kulturmiljösektorn kan bli en förebild och en aktiv kraft i arbetet med att främja ett mångkulturellt samhälle och att ge en differentierad syn på historien (Riksdagen, 2006e).
- Under 2014–2018 bedriver Riksantikvarieämbetet ett femårigt program – *Digital Arkeologisk Process* (DAP) – med syfte att samordna samhällets hantering av digital fornminnesinformation (RAÄ, 2017a).
- Under 2014 genomförde den statliga stiftelsen *Riksutställningar* en global omvärldsanalys och kartläggning för att visa på möjligheterna för den svenska museisektorn att utveckla och ta vara på utvecklingspotentialen i det mångkulturella Sverige. Projektet resulterade i rapporten: *Museerna och mångfalden – En analys av hur den svenska museisektorn kan stödja och ta vara på utvecklingspotentialen i det mångkulturella Sverige*. I rapporten framgår det att museerna idag inte speglar befolkningens sociala, etniska, kulturella eller socioekonomiska mångfald, samtidigt som museerna anses ha en stor potential att stärka demokratin och stödja det mångkulturella samhället (Sverigesmuseer, 2014). Projektet publicerade även två publikationer: *Att störa homogenitet*, en antologi om kulturarv, historia och bilden av ett homogent samhälle och *Genusförbart*, en bok som behandlar hur museerna kan använda mångfalds- och genusarbete i verksamhetens olika delar (Hyltén-Cavallius & Svanberg 2016).
- 2015 startar en förstudie angående ett statligt *demokrati- och migrationsmuseum* under arbetsnamnet *Rörelsernas museum*. Planerandet gick in i en fördjupad satsning 2017 och planen är att i oktober 2018 slå upp portarna för försökmuseet i Malmö (Sydsvenskan, 2018).
- Den 1 februari 2016 infördes fri entré på 18 statliga museer.

- ”De skatter som finns i museerna är våra gemensamma. Därför är det naturligt att vi ser till att alla får chansen att ta del av det vi **äger tillsammans**” (min fetstil), säger kultur- och demokratiminister Alice Bah Kuhnke (Regeringen, 2016).

- 2017 instiftas *Sveriges Museilag* (2017:563). Lagen instiftar att ett museum utifrån sitt ämnesområde ska bidra till samhället och dess utveckling genom att främja kunskap, kulturupplevelser och fri åsiktsbildning (Riksdagen, 2017).
- Införandet av moderna beredskapsjobb inom staten från och med 2017. [...] ”Myndigheterna ska eftersträva att anställa personer som står långt från arbetsmarknaden, inklusive nyanlända, för att utföra enklare arbetsuppgifter vid myndigheten” (Regeringen, 2017). Som exempel på arbetsområde uppges här: enklare administration, digitalisering, naturvård och skydd av vårt kulturarv.
- Riksantikvarieämbetets *Vision för kulturmiljöarbetet 2030*. Visionen för kulturmiljöarbetet är att ”Alla, oavsett bakgrund, upplever att de kan göra anspråk på det kulturarv som format Sverige” (RAÄ, 2017b).

4.5 Kulturdebatten i media och online

2016 skrev Ola Wong en debattartikel i Svenska Dagbladet under rubriken *Regeringen förvandlar museer till propagandacentraler*. Denna artikel och de många efterföljande ledde till att Wong erhöll ett pris från Svenska Akademien år 2016 för sin journalistiska insats att problematisera normkritik och relationen mellan politik och kultur.

Denna första artikel startade en storm av debattartiklar i ämnet och ledde även vidare till en debattserie i ämnena kulturarv och kulturfrihet i Sverige. Dessa debatter pågår fortfarande och dess genomslagskraft och många debattanter tyder på att detta är ämnen som berör Sverige idag. Wong ville i sin artikel kasta ljus på den popularisering som han anser sker i Sveriges museer idag, enligt den statliga kulturarvspolitiken (att *stärka toleransen för mångkultur*). Wong menar att man låter publiken bestämma vad som är av relevans och av intresse och låter därmed de besökande styra över museets utställningar, istället för att fokusera på kunskap. Wong menar avslutningsvis att det ”*bästa botemedlet mot rasism är kunskap*” (SvD, 2016a).

I kölvattnet till denna debattartikel har den ena debattören avlöst den andra. Den röda tråden är tydlig; man kallar denna omvandling av det svenska museiväsendet, och då särskilt de statliga museerna och deras utställningar för; *kunskapsföraktande, populistiska, postmodernistiska* och anklagar desamma för *historierevisionism*.

Wongs uppföljande debattartikel (SvD, 2016b) *Bah Kuhnkes kulturpolitik hotar kulturarvet* (även denna i Svenska Dagbladet) fördjupar än mer statens styrning av museerna som *samhällsformare* och menar att man gått vilse i *normkritik* och *postkolonialism*. Wong reser även en varningens flagg för att denna form av *kunskapsföraktande* kulturpolitik i förlängningen snarare riskerar att öka stödet för högerextremismen. I artikeln tar han även upp det faktum att elva källor som han pratat med inom museiväsendet, inte vågar sätta sig emot denna typ av normskapande utställningar, då de menar att den typen av kritik inte har

utrymme i dagens kulturpolitiskt styrda museala verksamhet. Av samma anledning vill de inte heller uppge sina namn i artikeln.

-De nya museerna är inte längre fönster mot omvärlden och historien utan skrattspeglar, avsedda att få besökaren att känna självhat/självgodhet, men framför allt se sig själva. 'Vi får hela tiden höra att allt måste relatera till Sverige 2016, även skytiska bronser', säger en källa. (SvD, 2016b)

Andra debattartiklar från Wong i temat värda att nämnas är: *Museidebatten handlar om respekt för kunskap, Vem är det som har kolonial blick egentligen?*, *Bah Kuhns strävan efter mångfald leder till enfald* och från den efterföljande kulturarvsdebatten *Museichefer utan kunskap – förödande för kulturarvet* (krönika). Bland andra debatterande kan nämnas Birgitta Johansen (museichef Örebro läns museum), som i sin debattartikel *Vi vältrar oss inte i normkritik* vill framhäva det faktum att politik inom kulturarvsarenorna inte är något nytt fenomen samt i försvar till debattartikeln av Alexander Gill *Arkeologi Kulturarvet har använts i politiska syften i årtal*, där han pålyser att denna maktförskjutning från sakkunniga till populismen av kulturarvet tog sitt avstamp i och med Agenda Kulturarv (SvD, 2017a) (SvD, 2017b).

Dessa debatter omfattar fler än 100 artiklar och Wong medverkade även i ett program av *Idévärlden* samt ett par radioprogram. Jag väljer därför att inte ta denna diskussion vidare, då mitt huvudsakliga intresse ligger i att visa på den debatt som pågått och utvecklats i de svenska medierna sedan hösten 2016 och som därmed visar att det finns ett mycket stort intresse angående det som uppfattas som politikens styrande i den svenska kultursfären.

Jag vill slutligen även belysa det faktum att denna svenska politiska linje, där man anses låta politik bli styrande för museer, även resulterat i ett brev från *Kungl. Vitterhets Historie och Antikvitets Akademien* adresserat svenska regeringen. I brevet daterat 26 oktober 2016, framhåller man att de kulturskatter som finns på flera svenska museer som exempelvis *Etnografiska* och *Östasiatiska* inte enbart är svensk egendom utan även har ett stort internationellt kulturvärde. Man uppmanar den svenska regeringen att ändra den förda politiken och åter låta kunskapsförmedling och sakkunnighet stå i centrum (Vitterhetsakad, 2016).

4.6 Diskussion

Jag anser att man i sin agenda för ett mångkulturellt Sverige, lägger för stor vikt vid den *levande kulturen* och för lite i vikt i de stora integrationspolitiska besluten som skapar verklig integration, till exempel bostadspolitik och arbetsmarknadspolitik. Den levande kulturen finns där människan finns. Inte enbart på en av kommunen eller av staten arrangerad kulturarena, utan i det verkliga livet. Det finns även i den kulturpolitiska tråden en form av föreställning om homogenitet; att någon med invandringsbakgrund tänker på ett sätt, en vit medelålders man på ett annat, kvinnor tänker på ett tredje och vidare, vilket istället riskerar att befästa fördomar. Det är även värt att i denna diskussion nämna den grupp som ofta blir osynlig i den kulturpolitiska debatten; andra och tredje generationens invandrare. Var är dessa på den kulturella, politiska kartan? Deras historia och etniska härkomst är en, deras kulturella identitet ofta en annan.

I SAS möte från *Mångkulturåret 2006*, fann jag ett kapitel särdeles intressant i detta sammanhang (Pripp, 2006). Detta kapitel behandlar ett etnologiskt uppsatsprojekt som gick under namnet *Kulturarvsbruk i Botkyrka* vid Södertörns högskola. Projektet ingick i sin tur i det större projektet *Arkeologi i förorten* vilket var ett projekt initierat av arkeologerna vid högskolan. Uppsatsprojektet utgår från Botkyrka och har därmed även en bakgrund i de svenska *Miljonprogrammen*, vilka till stor del utmålats som en kontrast till *det svenska*.

De intervjuade ungdomarna kände i denna undersökning ingen likhet med den bild som man på kommunalt och nationellt håll målar upp av desamma. Dessa påstådda egenskaper som målas upp av det omgivande samhället idag i media, kommunala hemsidor, kulturprogram och mera, är snarare baserad på fördomar om hur dessa ungdomar *borde vara* och hade mycket lite med verkligheten att göra. Det stod klart att stereotypandet i denna kulturella föreställning från yttre håll var en bild de inte kände igen sig i (Pripp, 2006). Denna bild speglar istället en syn på vad som skiljer Botkyrka (och liknande miljonprogramsområden) från *det svenska*.

Dessa påståenden och kategoriseringar belyser således skillnaderna, ej likheterna och gemensamheten. Det i sin tur befäster fördomarna och låter dessa reflektera tillbaka på ungdomarna i fråga, vilka därmed hindras att utveckla sig fria från omgivande fördomar.

De flesta ungdomarna i Botkyrka relaterade inte till bilden av en rapartist eller såg sin framtid inom en kultursektor, utan var som vilken svensk ungdom som helst, med drömmar om ett yrke som till exempel socionom, reseguide eller lärare. När ungdomarna skulle förhålla sig till den egna kommunen och förhållandena därinom var deras berättelser ofta präglade av klass, etnicitet och ras. När de talade om hur andra såg på deras område så togs ord upp som våld och utanförskap (Pripp, 2006, ss. 35-43).

I projektet framkom det således att ungdomarna i Botkyrka var vana vid att se sig själva som en kontrast och motbild till omgivningens negativa förväntningar. Om de många arkeologiska lämningarna som finns i Botkyrka, hade de unga ett svagt intresse (Pripp, 2006). Detta förflutna och dess lämningar ansågs sakna relevans för ungdomarna. Däremot blev deras berättelser livliga när det kom till föräldrarnas historia. Trots att deras uppväxtort var långt ifrån de i föräldrarnas berättelser, så var detta engagemang större än till den egna bakgrunden och omgivningen (Pripp, 2006).

Antaganden om invånarnas identitetsproblem och bristande kompetenser i dessa förortsområden och miljonprogramsområden återkommer ständigt i svensk media. Med detta som bakgrund kan vi ifrågasätta hävdandet av att människor blir mer demokratiska och toleranta av en ökad medvetenhet om kulturarv, vilket idag är vanliga argument för att bedriva kultur- och kulturarvsprojekt (Pripp, 2006, ss. 35-43).

När jag idag läser på Botkyrka kommuns hemsida för att se vad man väljer att lyfta fram, ser jag att man som första punkt framhåller att 58% av kommunens befolkning är antingen födda i ett annat land eller har föräldrar som båda är födda utomlands (Botkyrka, 2018a).

Under *Kultur och kulturdriven utveckling*, ser jag vidare kulturpolitikens satsning på unga och integrering i Botkyrka genom detta citat:

Kulturdriven utveckling ska främja utveckling bland unga och unga vuxna i Botkyrka. Målet med arbetet är att stödja kreativt självförverkligande, organisering, utbildning, fortbildning och arbete inom *kulturområdet*. Delta i kommunens samverkan med konstnärliga

högskolor och kulturinstitutioner i syfte att bredda rekryteringen och skapa broar till kulturbranscherna för unga i Botkyrka och på *liknande platser* (min kursivering). (Botkyrka, 2018b)

5. Presentation och diskussion av samtida (kultur)politiska strömningar av relevans för uppsatsens empiriska arbete

Under denna huvudrubrik kommer jag närma mig den museala plattformen utifrån den kulturpolitiska agendan och dess utveckling. Vidare kommer jag behandla Öst och Väst ur ett historiskt samt nutida perspektiv. Detta för att söka få en djupare förståelse för den museala arenan som kulturskapande men även för att se denna kulturpolitik ur kritisk synvinkel.

5.1 Museer i Sverige

Ett museum är en permanent institution utan vinstintresse som främjar samhället och dess utveckling. Museet är öppet för allmänheten och förvärvar, bevarar, utforskar, förmedlar och ställer ut materiella och immateriella vittnesbörd om människan och hennes omvärld i utbildnings-, fördjupnings- och rekreationssyfte. (Icomsweden, 2017)

Ovan är den internationella museiorganisationen ICOM:s definition av ett museum.

I Sverige finns det idag mångtalet olika typer av museer och det totala antalet museer uppgår till ca 1700 st. Dessa museer står tillsammans för ca 5,5 miljarder kronor i intäkter för landet (Sverigesmuseer, 2017). Detta är en mycket stor ekonomisk inkomstkälla, och präglas av den kulturindustri som ökat påtagligt de senaste åren runtomkring Europa.

I Sverige har vi bland annat statliga museer, läns museer, stadsmuseer och kommunalt drivna museer, men även tekniska museer, marina museer, historiska museer, konstmuseer, friluftsmuseer, hembygds museer, och övriga intresse museer, de sistnämnda står ofta i privat ägo. Det står tydligt att inte alla dessa typer av museer driver verksamhet som överensstämmer med ICOMs museidefinition, men samtidigt påvisas det starka museala intresset som finns hos den svenska befolkningen genom dessa museers representation (Hyltén-Cavallius & Svanberg 2016). Detta starka intresse för museum är troligtvis en av orsakerna till att musei- och kulturdebatten fått en sådan genomslagskraft i svenska medier. Det är sannolikt även en bidragande faktor till att dessa museer alltmer blir en del av en *kulturindustri* och därmed förlorar sitt kunskapsförmedlande värde. Ett statligt drivet museum har en synligt mer politisk agenda bakom sina utställningar än andra aktörer, men ska samtidigt ansvara för det nationella kulturarvet, både inhemskt och internationellt förvärvade artefakter. Läns museerna ansvarar för insamlandet och bevarandet av det regionala kulturarvet, likaså stadsmuseet för stadens kulturarv. Museerna har således olika intressesfärer som därmed bör leda dess dagliga arbete och deras utställningar.

Museerna i Sverige idag fokuserar till stor del på *hur* man förmedlar budskapet. Man lägger stor vikt vid upplevelsen av förmedlingen och utställningarna idag har ofta märkbara ljussättningar, ljudinstallationer, tekniska hjälpmedel och dylikt, som är nytt för denna typ av arena. Museet har mångt om mycket blivit en teatral föreställning (Hyltén-Cavallius & Svanberg 2016). Ofta får man som besökare känslan av att kunskapsförmedlingen fått stå

tillbaka för scenframställningen. Besökare säljs ett färdigt koncept. Den museala framgången mäts i antalet besökare, och inkomsten som denna *kulturindustri* inbringar, både från inhemska besökare och medförande kulturturism ses med tacksamma ögon. Olsen menar att forntiden har blivit en vara som ska säljas, och framgång räknas i omsättningen. Precis som för andra aktörer i denna moderna *kulturindustri* (Olsen 2003, ss. 202-205).

Museer är samhällsinstitutioner i den bemärkelsen att de förvaltar och ställer ut kulturarv, men de är även med och skapar kulturarv genom sina utställningar och genom det sätt de förmedlar denna kunskap (Hyltén-Cavallius & Svanberg 2016, s. 16). ”*Museerna är samhällsaktörer och som sådana ska de vara relevanta för samhället och för de människor som bor i landet*” (Hyltén-Cavallius & Svanberg 2016, s. 16). De statliga museerna driver därtill en kulturpolitisk agenda där man söker rikta informationen gentemot befolkningen genom att belysa de frågor man anser har särskilt politiskt intresse för samhället. ”*Att arbeta för detta mål är ett sätt för museerna att göra demokratipolitik och att verka i de mänskliga rättigheternas anda. Museerna är samhällsaktörer och som sådana ska de vara relevanta för samhället och för de människor som bor i landet*” (Hyltén-Cavallius & Svanberg 2016, s. 16).

Vem ska då bestämma vad som är relevant i en samhällskontext?

5.2 Öst och Väst ur ett österländskt perspektiv

I museiutställningar idag, ser man ofta att man ställer österlandet som en motbild till västvärlden. Demokrati mot islam. Det är även en av de vanligaste utsagorna från de som tillhör extremhögern att *vi* och våra traditioner, inte har något gemensamt med *dem* och islam. Enligt den svenska befolkningsstatistiken ser vi också mångtalet representanter med bakgrund i muslimska länder. Öst och Väst har en lång historia bakom sig och jag vill därför i detta kapitel gå djupare in i denna historiska relation, för att söka finna grunden till denna motbild. Då det är stora svårigheter att som svensk få åtgång till den muslimska världens tankebild ur en österländsk synvinkel, vill jag rikta mitt särskilda tack till Fazlhashemi och hans bok *Occidentalism* (Fazlhashemi 2005), ur vilken jag till stor del hämtat material för att skriva om förhållandet mellan Öst och Väst.

Fazlhashemi (2005) menar att den muslimska föreställningen av västerlandet har genomgått stora förändringar under historisk tid, och att dessa föreställningar har pendlat mellan ytterligheter. Dessa föreställningar har även påverkats av västmakternas politik. De muslimska tänkarna har vid sidan om dess makthavare, samhällsinstitutioner, media och populärkultur varit mycket delaktiga i hur denna bild av västerlandet har utformats. I en första fas inspirerades man i öst av västs *orientalistiska* diskurs och införlivade även dess föreställningar. Man förkastade den muslimska orienten och anammade en idealbild av västerlandet. I nästa fas, som ett försvar mot orientalismens idétradition skapades *occidentalismens* diskurs, där västvärlden framställs som den muslimska världens motsats. I sökandet efter en muslimsk identitet förkastades västvärldens dominans och allt som härrör från väst då det istället kom att ses som en motbild till den muslimska orienten, skriver Fazlhashemi (2005).

Gemensamt för båda idétraditionerna (orientalismen och occidentalismen) är att de projicerar de värsta egenskaperna på Den Andre. Detta får som konsekvens att den egna

kulturen och civilisationen anses sakna varje form av gemenskap med Den Andre och det som är annorlunda som därför måste hållas på avstånd (Fazlhashemi 2005, s. 7).

Man ville värna om det muslimska kulturarvet och ville ge dess folk rätten till kulturell, religiös och historisk identitet vilket ställdes som motsats till den västerländska *kulturimperialismen*, där man istället ansågs sträva efter likriktning och konformism. (Fazlhashemi 2005, s. 9)

Islam är en mycket och vida spridd religion. Den har sitt högfäste i bland annat Sydostasien, Afrika, Mellanöstern och den indiska subkontinenten. När västvärlden och Öst kom att mötas under 700- och 800-talen såg muslimerna med stort intresse på väst och då särskilt *grekernas vishetslära* och den *romerska politiken*. Detta kom att ändras under korstågstiden och gav istället upphov till en fientlig syn på västerlandet.

Under 1400- och 1500-talet växte det *Osmanska riket* och lade under sig stora delar av tidigare Europa. Denna stormakt kom dock att försvagas under 1700-talet då de europeiska staterna vuxit i politisk och nationell makt och slutligen kom det Osmanska riket att upplösas helt under 1800-talet, både genom inre uppror och yttre erövringar. Denna förlust togs hårt av många muslimer och man kom därför att förespråka en mer puritansk och extrem tolkning av Islam. Under 1500- och 1600-talet började Europa alltmer intressera sig för det strategiskt placerade Persien, både för handel och politiska syften, men intresset mottogs svalt. I slutet av 1700-talet väcktes dock ett nytt intresse för Europa från det muslimska hållet och då särskilt från den bildade muslimska eliten. Dessa kom att intressera sig för moderniteten, upplysningen och dess framstegstro. *"En övervägande positiv bild av Europa växte fram och kom att bestå under en relativt lång tid"* (Fazlhashemi 2005, s. 15).

Militära interventioner, kolonisering, ekonomisk exploatering och inblandning i de muslimska staternas inre angelägenheter ökade drastiskt mot slutet av 1800-talet. Dessa handlingar underblåste occidentalismens negativa innehåll i den muslimska världen (Fazlhashemi 2005, s. 32)

Under slutet av 1800-talet började man i den muslimska världen att skilja mellan europeiska kolonialmakter och de som man ansåg var goda västerländska nationer. *"Den europeiska moderniteten skulle integreras med den muslimska världen. Denna begynnande uppfattning kom att få allt fler förespråkare bland de intellektuella längre in på 1900-talet"* (Fazlhashemi 2005, ss. 33-34).

När Riza Shah Pahlavi (1878-1944) tog över som regent i Persien utformade han ett *moderniseringsprogram* i form av en *avislameringskampanj*. Han var till stor del även inspirerad av den *nazistiska* ideologin, med dess syn på andra raser och antisemitisk propaganda och underblåste en återuppväckt nationalism i landet som var förankrad i den förislamiska, persiska/ariska kulturen. I sin propaganda underströk han den ariska rasens överlägsenhet och araberna fick bära skulden för problemen i Iran (Fazlhashemi 2005, s. 38). Denna process följdes av en utrensning i landet (nu kallat Iran) av religiösa företrädare, det infördes förbud för kvinnor att bära heltäckande slöja, förbud mot religions- och koranundervisning i skolorna, förbud mot religiösa ceremonier, förbud att bära skägg bland männen för att nämna några av förändringarna. Man uppmanade även kvinnor och män att klä sig mer västerländskt.

Detta åtföljdes av att det utvecklades en ny negativ bild av västerlandet bland delar av folket. Dessa menade att endast *Sharia-lagarna* (Guds lagar) går att förlita sig på, då man sett att

människans lagar så lätt kan manipuleras. I denna världsbild kom istället västvärlden att framstå som Islams fiende; dekadent och förespråkare för rasism, alkoholism, prostitution och pornografi. Det bildas politiska organisationer som *Muslimska Brödraskapet* (al-Ikhwān al-Muslimūn) i Egypten och *Islamiska Sällskapet* (Jama'at Islami) på den indiska subkontinenten. Man menar att det moderna styret och dess ledare i muslimska länder bör störtas för att återuppliva islamiska lagar, normer och värderingar.

Trots förbud av dessa organisationer och avrättningar eller fängslingar av dess ledare så spreds dess tankar och nationella avdelningar av *Muslimska Brödraskapet* och *Islamiska Sällskapet* bildades i muslimska länder i Afrika, i Mellanöstern, länderna runt Persiska viken, Indien, Afghanistan, Kashmir och Sydostasien (Fazlhashemi 2005, ss. 43-47).

Efter revolutionen i Iran år 1979 växte ungdomarna, barnen till de föräldrar som erfor moderniseringsprogrammet i Iran, istället upp i ett mycket strikt och islamiserat samhälle. Deras svar på detta blev att istället eftersträva och romantisera väst. Omkring 60% av dagens befolkning i Iran tillhör den unga generationen. Dessas kamp för det västerländska och i förlängningen det de ser som demokratiska rättigheter pågår än i vår tid.

5.3 Occidentalism

Occidentalism är att se som det österländska svaret på den västerländska *orientalismen*. Där *orientalismen* kom att se österlandet som främmande och exotiskt men även underlägset och oupplyst; den egna motsatsen, kom österlandet att se västerlandet som en lika främmande förtryckare och således som sin egen motbild (Fazlhashemi 2005). Öst mot Väst, eller *vi och dem* och självfallet vice versa. Termen *occidentalism* syftar således på ett negativt stereotypande av västvärlden.

Under 50- och 60-talen hade man i västvärlden uppfattningen att muslimska utvecklingsländer kommit in i moderniseringsprocessen i ett senare skede. Man ansåg att dessa var tvungna att välja mellan religionen och modernitet, då de ur västerländsk synpunkt var oförenliga. Öst skulle även bara dra lärdom ur västs moderniseringsprocess och applicera samma förändringar som man i väst hade genomfört historiskt (Fazlhashemi 2005).

Enligt denna uppfattning innehöll den västerländska modellen komponenter som hade en global relevans. Dessa tankegångar anknöt till den Weberianska idétraditionen inom sociologisk analys som ansåg att modernitetens sociala, kulturella och institutionella program, så som de hade utvecklats i det moderna Europa, skulle spridas med moderniseringens globalisering och rekonstrueras över hela världen.
(Fazlhashemi 2005, s. 62)

Författaren Darioush Shaygan liknar den europeiskt/västerländskt centrerade globaliseringsprocessen, vid *en störtflod som sköljt över öst*. Han menar att österlandets okunskap om västerlandets bakomliggande väsen gjort att man tog till sig allt därifrån, oförmögen att separera dess beståndsdelar (Fazlhashemi 2005, s. 53).

Occidentalismens syn på västvärlden genomsyras av en syn på västvärlden som dekadent och av ondo. Västvärlden står för kolonisering, krig, makt och pengaindustri. Man menar vidare att västvärldens industrialism kommer leda till *världens undergång*, då den i sökandet efter nya marknader utlöser krig i desamma (Fazlhashemi 2005). Det finns även en utbredd bild av

att väst eftersträvar globalitet, baserad på det västerländska tänkandet, medan man inom occidentalismen anser att människors kultur är olika och därmed inte bör styras in i en kulturell likriktning. Man menar att världens alla kulturer själva bör finna sin egen utveckling. Man söker inom occidentalismen värna om sitt kulturarv, sin historia och sin religion och har en rädsla för att denna historia kommer förvandlas till museiföremål i väst, där den visas upp som en förgången era. Det finns en utspridd rädsla att det västerländska samhället ska spridas och därmed förstöra det österländska. ”Kritiken kom också att omfatta det Europa-centrerade kulturarvet och dess anspråk på att vara en övernationell kulturgemenskap, baserad på det konstnärliga och filosofiska arvet efter grekerna och det juridiska och politiska arvet efter romarna” (Fazlhashemi 2005, s. 62).

Shari’ati skrev att västerländska politiker, akademiker och tänkare som säger sig vara humanister, uppmanar människorna i öst att efterlikna den västerländska civilisationen. De har framställt västerlandets civilisation som den enda fullkomliga samhällsformen och gått i främsta ledet för civilisationsprocessen. Den som går emot västerländska civilisationen framstår som barbarisk och bakåtsträvande. (Fazlhashemi 2005, s. 65)

Det finns en ton av underlägsenhet i dessa tankegångar. Man anser sig ha blivit (och blir) felaktigt behandlade och reser sig nu mot de som man anser har utövat detta förtryck och oförrätt: västvärlden.

Occidentalismen kritiserar således det europacentrerade kulturarvet och anser att man skapat en bild av sitt västerländska system som en övernationell kulturgemenskap. Inom occidentalismen ställs *Öst mot Väst*, och det som skiljer dessa olika kulturer åt anser man vara oöverstigliga. Det förefaller så att denna tankegång inte skiljer sig mycket, om alls, från det högerextrema eller ultranationalistiska tankesättet i västvärlden och Sverige idag.

På ena sidan finns en islamofobi och på andra sidan occidentalistiska tolkningar av islam. Detta är en mycket polariserande situation i vilken faran är uppenbar (Berg & Grinell 2018, s. 8)

I sammanhanget så är det även av intresse att belysa det faktum att man inom occidentalismen föreställer sig öst som en homogen kultur. Slutsatsen att hämta från detta homogeniserande av Öst torde vara att man enbart syftar på islams följare kontra västvärldens politik.

Shams Al-din (shiit) uttryckte:

-Den främsta uppgiften för muslimerna består i att återta sin forna ledande roll genom att revitalisera islam och skapa ett mönstersamhälle byggd på islamsk lära för att västerlänningen ska kunna söka sig till Islam. (Fazlhashemi 2005, s. 77)

Shari’ati har även en intressant tankegång om den som han kallar för den ”*hämmade österlänningen*”. Han menar att när man försöker förneka sina egna rötter drabbas man av identitetskris. Denne upplever ett utanförskap i såväl den västerländska som i den österländska kulturen. Hon blir därmed ointresserad av sin omgivning då denna omvärld inte berör henne. Detta är en i min mening intressant tankegång. Han menar således att när en människa inte är i kontakt med sin kultur och sitt kulturarv, utan istället befinner sig i en främmande omgivning, så blir hon främmande både för sin historia och sin omgivning. Denna typ av vilsenhet i den globala världen skulle jag vilja påstå är något som förenar oss människor. Det är dock av intresse att här även återkoppla till ungdomarna i Botkyrka som

togs upp i slutdiskussionen av kapitlet *Presentation och diskussion av samtida kulturpolitik av relevans för uppsatsen*, och som sannolikt stämmer in på även många andra 2a och 3e generationens invandrare. Denna känsla av utanförskap, att inte riktigt tillhöra vare sig sitt etniska eller geografiska ursprung eller vistelse-land, och därmed ointresset för kulturarv i sig återfinns starkt i denna undersökning. Troligtvis är det även ett fenomen som stämmer in på många människor med liknande bakgrund.

5.4 Nationalism och ultranationalism i Sverige

I Sverige finns ett omfattande nationellt historiebruk. Det finns en nationell kulturpolitik som bland annat behandlar historia och kulturarv samt nationellt verkande stora kulturinstitutioner inom historie- och kulturarvsfältet som Riksantikvarieämbetet och de statliga centralmuseerna. Även Läns- och kommunmuseerna och andra offentliga museer bildar tillsammans i viss mening en nationell struktur. Det samhällsliga historiebruket har i Sverige med dessa institutioner och deras verksamhet en i grunden nationell ram. (Hyltén-Cavallius & Svanberg 2016, s. 30)

Nationalstaterna i väst hade en tydlig agenda att föra in den nationalistiska stoltheten i sitt folk för att således öka i makt och försäkra sig om folkets enade stöd. Man visade upp rikets stolta kultur och kulturarv för befolkningen och 1866 slog Nationalmuseum i Stockholm upp sina portar som det första storskaliga publika museet i Sverige. I dess utställningar sökte man befästa nationens historia och dess rätt till den svenska marken genom att visa den svenska historien som en linjär utveckling med ett gemensamt kulturarv (Hyltén-Cavallius & Svanberg 2016).

I anknytning till denna tidsanda bör även nämnas västmakternas kolonisering av nationer. Denna kolonisering påbörjades under korsfarartiden men pågick i flera länder ända fram till slutet av 1800-talet. Kolonisering var en erövringsfunktion relaterad till kriget och även upptäckarexpeditioner, och var således inte ett förfarande av rasistisk art. Den erövrande ansåg sig överlägsen och hade därmed även rätten att rasera det gamla för att på så sätt befästa sin storhet på den erövrade marken. Under 1800-talet kom även rasbiologin, eller den antropologiska fysiologin, att framträda som vetenskap (Hyltén-Cavallius & Svanberg 2016). Man sökte applicera Darwins evolutionsteori på människan för att återigen befästa sin egen storhet gentemot de andras svaghet, i detta fall olika människoraser (Hyltén-Cavallius & Svanberg 2016). Denna vetenskapliga gren förknippades således med nationalstatens storhet, och dess förtryck av *de andra*, både inom sin nations gränser och utanför dessa.

I Sverige arrangerade man den *Svenska folktypsutställningen* år 1919, vilket var en offentlig utställning av den rasdefinierade svenskheten och vilken turnerade i landet under året. Denna utställning var en fotoutställning där man visade upp foton av olika människor som man kategoriserade under olika raser, med angivandet av dessa rasers karakteristiska särkillnader (Hyltén-Cavallius & Svanberg 2016, s. 47). Denna rasbiologi användes även av arkeologen Montelius då han delade in den svenska befolkningen i kategorier, bland andra långskalliga och kortskalliga (Hyltén-Cavallius & Svanberg 2016). Vilket även användes för att befästa den *äkta* svenskens överhet som långskallig gentemot samerna som delats in under kortskalliga. *Vi och dem*.

Arkeologin kom även att användas som verktyg under det andra världskriget och försöken att bilda det nya *Tredje Riket*. Denna vision var extremt nationalistisk med starka inslag av

rasism i den mån att man delade in folket i de äkta germanerna och *de andra* som inte stämde in i dess ram, som exempelvis romer och judar. I Nazityskland kom fornhistorien att få en stark betydelse, då man ville bygga på *vi-känslan* genom att söka den germanska och linjära utvecklingen, med hjälp av arkeologin. De två partiorganisationerna *Amt Rosenberg* (ARo, ledd av Alfred Rosenberg) och *SS-Ahnenerbe* (grundad av Heinrich Himmler) utförde arkeologiska utgrävningar och anordnade museiutställningar. Den förra fokuserade mer på kulturpolitiken grundat på filosofiska och religiösa frågor medan den senare utförde utgrävningar och antropologiska studier. Ahnenerbe, med Himmler i spetsen fokuserade också till stor del på att söka finna belägg för att bevisa den germanska historien enligt de gamla vikingasagorna och skapa nya symbolvärlden och religiösa ceremonier för att knyta an till detta (Hyltén-Cavallius & Svanberg 2016).

Högerextrema rörelser anses vilja skapa ett monokulturellt samhälle, dvs vissa inkluderas, andra exkluderas, genom assimilering eller genom *deportering* dit där de anses höra hemma. Det som avviker från det *normala* ses som negativt och/eller ett hot. Dels *interna fiender* (exempelvis immigranter) och dels *externa fiender* som övernationella organisationer (Hyltén-Cavallius & Svanberg 2016, s. 33).

När det handlar om denna typ av uppdelning av människor så bör vi även ta i beaktande att det finns olika typer av kulturell indelning. Rasismen anser att det finns en genetisk och genealogisk skillnad mellan människor, som härleder till utseende och geografiskt ursprung. När man talar om kulturella skillnader syftar man istället på skillnader inom religion, traditioner och historia.

I Hyltén-Cavallius och Svanbergs (2016) bok, *Älskade Museum* genomför de även en analys av olika nätforum för att undersöka vilka åsikter som uttrycks i dessa i koppling till ämnena kultur och kulturarv. De undersöker ca 5000 kommentarer mellan år 2013 och 2015 i det som de betraktar som *ultranationella diskussioner* under forumen *Avpixlat*, *Fria tider* och *Flashback*. Bland de många kommentarerna och diskussionerna var de ord man använde mest frekvent: *muslimer* och *Islam* samt *PK* (politiskt korrekt, med olika ändelser som PK-eliten, PK-propaganda, PK-maffian och dylikt). *Oikofobi* var även ett ord som framkom, vilket innebär *fobi mot det egna*, i motsats till *xenofobi*, som betyder *främlingsfientlighet* (Hyltén-Cavallius & Svanberg 2016, ss. 48-62). Man framhöll i dessa forumdiskussioner att man upplever det som att man från politiskt håll söker tvinga in mångkultur, man framhöll de olika förutsättningarna och därmed rättigheterna i landet baserat på ursprung (*vi och dem*) och upplevde det som att man på statlig väg försökt ta bort den svenska självkänslan och kulturarvet genom att uttrycka att *svensken inte har någon historia*. Denna motsättning mellan det västerländska och islam, och vice versa, är invecklad och beror till stor del på att man inte har kunskap om *den andra* kulturen och religionen.

Det finns komplexa skäl av psykologisk, social, politisk och ekonomisk natur till att islamofober och IS-krigare gör allt för att tränga undan annan kunskap än den som stärker deras egen sak. Det är de mekanismerna som är det stora problemet: uppfattningen att allt annat än det som man själv formulerat och tror på härrör från fiendens lögnfabrik. (Berg & Grinell 2018)

Det är av särskild vikt anser jag att söka se roten till denna ultranationella uppkomst. Ofta ser man i dessa sammanhang på *vad* som sägs och *vem* som säger, men sällan *varför*. I undersökningen från *Älskade museum* ovan framgår det frekvent att man upplever det som att man inte får ha *sin* historia, att de styrande i landet försöker ta ifrån dessa sitt arv och sin

stolthet, att man enligt de styrande *inte finns*, då man i vetenskapen och kulturpolitikens agenda ifrågasatt den germanska existensen. Man upplever således att man är berövad sitt kulturarv och att detta berövande har skett av den svenska (politiskt korrekta) staten. Detta anser jag är det som är av störst vikt för att förstå varför så många i den svenska befolkningen, och den europeiska, nu vänt sig till ultranationalism. Jag ser också vissa likheter med det som skett i Iran. När Riza Shah Pahlevi förbjöd den islamiska yttringen och dess kulturella aspekter och istället sökte tvinga folket till ett västerländskt leverne, så resulterade detta istället i att många sökte sig till *sitt kulturarv* i form av religionen och dess historiska upplevda trygghet. Det är också värt i detta sammanhang att tillägga att nationalism, ultranationalism och rasism inte enbart är västerländskt applicerbara begrepp. Detta *vi och dem* har använts och används över hela världen idag för att upprätthålla den egna påstådda överlägsenheten mot *de andra*. Antisemitism som ursprunglig betydelse innebar inte enbart judar utan alla folk av den i slutet av 1800-talet så kallade semitiska rasen som bland andra araber och assyrier.

Slutligen vill jag citera den franske författaren Roland Barthes (1915-1980) gällande de potentiella risker som jag anser ligger i den nya mångkulturella politiken och den ultranationalism som vi nu ser börjar yttras i Europa:

”Där historien är utestängd, där verkar den också som allra tydligast” (Olsen 2003, s. 196).

Det är dock av stor vikt att skilja på nationalism och ultranationalism. Nationalism består i en tro på den nationella gemenskapen och innebär att man samtidigt hyllar landet, dess gränser, dess historia och dess kultur. Ultranationalism innebär att man håller nationens storhet och folket *över* alla andra kulturer. För att finna belägg för denna typ av övertro krävs det även att man har något att ställa mot *de andra*. Ultranationalismen har därför påtagliga rasistiska inslag och en romantiserande bild av nationen och dess kulturarv. I vårt land handlar den ofta om romantisering av ett ideal; vikingatiden, och de värden man anser att den speglar (Hyltén-Cavallius & Svanberg 2016).

5.5 Moderna muslimska tänkare

Bland muslimer idag har det nu växt fram ett nytt tänkande. En syn där man istället vill låta Islam och den muslimska världen utvecklas. Man framhåller att kulturer alltid stått i kontakt med varandra. Att muslimska världen (Öst) var givare i världen tidigare (gentemot väst), men att detta kom att växlas till tvärtemot från 1500- och 1600-talen (Fazlhashemi 2005, ss. 89-91). Man vill idag lära sig grunderna till utvecklingen i Väst och hur den utvecklats. Sedan selektivt ta lärdom och applicera detta med en modernare tolkning av Islam.

Muslimska nytänkare för en dialog sinsemellan inom en *lärdas republik* som formades runt sekelskiftet 1900 och 2000. Man söker nytolka Islam och Koranen i en modern granskning, utifrån ett ofta västerländskt tankeperspektiv som till exempel hermeneutik och kunskapsteori. Många av dessa tänkare har även studerat vid västerländska universitet. Dessa har även olika idéer om hur *Sharia* ska tolkas. Internet, media, handel och västerländska universitet har *”nått”* till muslimska länder, och har därmed banat väg för andra tankar (Fazlhashemi 2005).

Deras västerländskt inspirerade om- och nytolkande av Islam har väckt stark ilska bland flera muslimska makthavare som i exempelvis Egypten och Iran. Ett par av dessa islamiska

modernister som bör nämnas i sammanhanget är Abdulkarim Soroush (från Iran) och Nasr Hamid Abu Zeid (från Egypten). Soroush är numera verksam vid Europeiska och Amerikanska universitet, på grund av förföljelse i hemlandet. Abu Zeid är numera verksam vid INIS-institutet i Holland efter att erhållit dödshot och dömts för att ha varit avfälling (Fazlhashemi 2005, ss. 92-94).

“Denna grupp av tänkare prioriterar demokrati, kvinnans rättigheter, icke-muslimernas rättigheter samt åsikts- och tankefrihet.” (Fazlhashemi 2005, s. 96)

De islamiska modernisternas främsta avsikt tycks vara att luckra upp det starka samband som traditionalistiska och islamistiska tolkare av Islam skapat mellan religiositet och medborgerliga rättigheter. De islamiska modernisternas främsta avsikt tycks vara att skilja mellan individens autonomi och statens och de religiösa auktoriteternas maktsfär (Fazlhashemi 2005, s. 120)

Man vill utgå från islam som grundplattform men i en modern identitet.

5.6 Avslutande reflektioner

Det är tydligt att arkeologin som vetenskap har använts inom den politiska agendan sedan dess uppkomst. Själva vetenskapen i sig bygger på den nationsbyggande processen och arkeologin har därmed även en imperialistisk historia.

Inom arkeologin idag har man skiftat sin fokus från den föremålsfixerade, där typologi och kronologi var det centrala, till att numera istället fokusera på människan bakom och sätta hennes kultur i fokus. Denna nya infallsvinkel, som i mångt om mycket är en process som startade i Sverige genom projektet *Agenda Kulturarv*, har även gett uppkomst till den nya tvärvetenskapen *Critical Heritage Studies*.

Sedan Agenda kulturarv har de politiska besluten och projekten med att göra Sveriges kultur till en mångkultur för alla, avlöst varandra. Då befolkningen i Sverige idag har flera olika bakgrunder med olika kulturarv, söker man ena nationen genom att skapa en gemensam kultur i nuet.

Kultur och kulturarv är starkt förknippat med en känsla av tillhörighet till en specifik grupp, historia eller kultur. En kultur som bygger på en gemensam förståelse och därmed även ett gemensamt ansvar inför dess folk och nation. Inom den rådande kulturpolitiken i Sverige har man sökt sätta den nutida människan i en historisk kontext. Man använder nutid applicerad i dåtid för att därigenom skapa en framtid. Detta *postmodernistiska* tillvägagångssätt, där individen ska tolka historien har vid flera tillfällen beskyllts för historierevisionism.

Det har sedan 2016 diskuterats genom bland annat debattartiklar i Svenska dagbladet angående denna rådande kulturpolitik där man menar att politiken gått vilse i sitt tillvägagångssätt. Kunskapen har ersatts med politik och underhållning.

I den svenska kulturpolitiken idag sätter man ofta ett likhetstecken mellan *levande kultur* och *kulturarv*, och behandlar därmed båda likvärdigt. Dessa är dock två separata företeelser. Den ena är den levande kulturen som skapas i nuet mellan människor och deras möten i vardagen. Det andra är ett förvaltande av ett kulturarv som hänvisar till en *dåtid* och som i mitt tycke bör handhas av sakkunniga. Annars är risken stor att produktifieringen av kulturen och den

kulturindustri den blivit del av även gör gällande att *kulturarvet blir ett oförstått spår av dåtiden, även för framtida generationer.*

Då en kultur är ett större system baserad på ett politiskt och juridiskt samhälleligt ramverk så blir det märkligt när man talar om en mångkultur. I en nation bör det endast finnas en uppsättning lagar och politiska regler, som innefattar alla medborgare. Alla måste vara lika inför lagen. Man kan således ifrågasätta begreppet *mångkultur* inom en nation. Därtill bör nämnas att begreppet antyder flera separerade kulturer, istället för en variationsrik kultur i samexistens. Denna form av kultur som något homogent och isolerat är ett begrepp som även arkeologin till stor del har lagt bakom sig.

Väst och Öst har en lång historia bakom sig, en relation som präglats av sina tider och pendlat mellan att vara en god relation och en fientlig relation. Väst har påverkat den mer fientliga inställningen från Öst genom bland annat korståg, kolonisering och numer det som många islamister tolkar som den västerländska globaliseringen, vilket kan ses som ett försök att bekämpa Islam och mellanösterns kulturarv. Västvärlden har haft (och i viss mån har) en orientalistisk syn på mellanöstern och islam och Öst har i sin tur haft en occidentalistisk syn på Väst (som i viss mån fortfarande existerar hos individer), vilket mångt om mycket ter sig likvärdig som den ultranationella diskussion vi ser och hör i Skandinavien och Europa idag. Det pågår en slags demonisering av motparten som exempelvis farlig och våldsam (Berg & Grinell 2018).

I de ultranationella diskussionerna i Sverige riktas stark kritik mot den nuvarande kulturpolitiska agendan inom den museala framställningen som man kallar *politiskt korrekt*. I dessa sammanhang ställer man även mycket ofta Väst mot Islam. Nationalistiskt tänkande likaväl som rasistiskt och till och med antisemitiskt är dock inte enbart ett västerländskt fenomen, utan dessa typer av åsikter finns även representerade i andra kulturer.

Museum har numer en tydlig roll för att förmedla kunskap, i enlighet med ICOMs museidefinition, varpå denna kunskapsförmedling även kommit att fokusera på islam för att genom vetenskapen söka lösa problematiken till följd av islamofobi och occidentalism. Museerna är en del av samhället och ska medverka i dess utveckling (Berg & Grinell 2018). Den nya museidefinitionen enligt ICOM har gjort gällande att museer ska verka aktivt i utvecklingen för de samhällen de är en del av. Detta har även medfört att man (under ICOMs Cultural Diversity Charter) arbetat fram vägledande principer för museer då det gäller arbetet med *kulturell mångfald* (cultural diversity) och *kulturell förståelse* (cultural understanding) (Berg & Grinell 2018, s. 10, Hyltén-Cavallius & Svanberg 2016).

Vi och dem har en central bild i de ultranationella men även de nationella kretsarna men är inte alltid av ondo. Olikheter kan även berika, men frågan är om denna kulturpolitik skapar denna berikande mångfald, eller om den snarare i sitt försök att fokusera på minoriteter och nutid istället riskerar att förstärka denna känsla av *vi och dem*, då man till viss del förlorat majoriteten på vägen. Målar utställningarna ut människors likheter eller olikheter? Denna frågeställning och fler ska jag söka finna svar på i nästa del av uppsatsen, som består av det empiriska materialet.

6. Den arkeologiska utställningen

Inledning

Året var 1866 då Nationalmuseum, som det första stora publika museet i Sverige, slog upp portarna. Utställningarna i museet var som politiken i Europa i övrigt vid den här tiden, mycket nationalistiska. Museet hade som uppgift att stärka den nationalistiska andan hos den svenska befolkningen (Hyltén-Cavallius & Svanberg 2016). Genom historia och kultur sökte man skapa en nationsgemenskap. Även idag söker man skapa en nationsgemenskap genom kultur. Då Sveriges befolkning består av många olika kulturella bakgrunder har folket inte ett gemensamt kulturarv, vilket man har anammat inom kulturpolitiken. Man söker ena svenska folket i kulturarenan, både i den levande kulturen och i kulturarvssektorn. Kulturpolitiken ska styra även inom den museala framställningen.

I denna uppsats empiriska underlag besöker jag museiutställningar i Sverige och använder en hermeneutisk metod då jag söker analysera kulturpolitikens närvaro i utställningarna. Detta innebär att jag använder mig av intrycket och tolkningen av utställningen ur eget perspektiv (besökarperspektiv) som främsta metod. Vid mina besök har jag använt uppsatsens frågeställning som analytiskt underlag. Hermeneutik handlar om tolkning och är en central teorimetod inom arkeologin. En artefakt tolkas, den kan omtolkas i en specifik museiutställning med tillhörande faktaförmedling beroende på vad som vill förmedlas till besökaren och därefter följer betraktarens tolkning av det som utställningen förmedlar.

Befolkningsstatistik

Befolkningsstatistiken i Sverige (SCB, 2018) uppgick den 31 december 2017 till:

Totala svenska befolkningen: 10 120 242

Varav utrikes födda: 1 877 050

När det talas om andelen utlandsfödda i Sverige återger man som regel siffran 12%. När jag studerat befolkningsstatistiken tydligare framgår det dock att siffran anger antalet *utlandsfödda* som erhållit *svenskt medborgarskap*. Ser man istället till antalet *boende* i Sverige, som i statistiken ovan och som listningen nedan syftar på, är siffran en annan, nämligen 18,5% utlandsfödda.

Vid utgången av 2017 var 1 064 041 utrikesfödda svenska medborgare folkbokförda i Sverige. De största grupperna som bytte till svenskt medborgarskap under året var tidigare medborgare i Syrien och Somalia. De stod för 13 respektive 12 procent av samtliga medborgarskapsbyten, följt av tidigare statslösa som stod för 10 procent av alla byten. Att antalet nya svenska medborgare *födda* i Syrien har ökat är en logisk följd av de senaste årens stora flyktinginvandring därifrån (SCB, 2017).

Nedan följer en tabell över antalet *utlandsfödda* i Sverige (ej inkluderat individer vars ena förälder eller båda föräldrar är födda utomlands), begränsat till de 10 största nationella representationerna.

Sorterat i fallande ordning efter största antal från respektive land, den 31 december 2017:

Syrien	172 258
Finland	150 877
Irak	140 830
Polen	91 180
Iran	74 096
Somalia	66 369
Jugoslavien	65 877
Bosnien och Hercegovina	58 880
Tyskland	50 863
Turkiet	48 299

(SCB, 2018)

Sveriges befolkning består av många olika kulturella bakgrunder. Jag anser att det finns ett särskilt intresse i att studera befolkningsstatistiken i korrelation med dess representation inom kultursektorn, och för detta uppsatssyfte, i dess representation i museiframställningen.

6.1 Världskulturmuseet Göteborg

Världskulturmuseet vill vara en plats där människor upplever, utmanas och bidrar till nya insikter och perspektiv på vår värld. Tillsammans ger utställningar, pedagogiska aktiviteter och program ett rikt utbud som stimulerar till eftertanke och nyfikenhet.

Huset har kallats för gränslöst på grund av sin arkitektonisk mycket avancerade konstruktion med ett fyra våningar högt glasatrium och den breda trappa som är husets hjärta. Lika gränsöverskridande som huset är verksamheten där ambitionen är att skapa en mötesplats där alla känner sig hemma. Här kan hela familjen njuta av kultur och god mat i en exceptionell miljö. Museet är också känt för sin unga publik. Stor vikt läggs vid tvärvetenskapliga perspektiv och möten mellan olika konstarter och medieformer som ger globala perspektiv på både samtiden och historien[...]. (Världskulturmuseerna, 2018)

Vid mitt besök på Världskulturmuseet (2018-04-10) har jag besökt utställningarna *Feathers* (tillfällig), *Korsvägar*, *Aswat - Syriska röster* och *Tillsammans* (barnutställning).

Feathers

Fjädrar har i alla tider inspirerat oss människor. Från festivaler på Papua Nya Guinea till catwalken i Paris. Fjädrar kan spegla vilka vi är och vad vi står för. De kan ge uttryck för drömmar och ge kraft. Nu fyller de Världskulturmuseet. Utställningen *feathers* tar oss med över hela världen, till platser där fjädrar prytt och förhöjt bärarens status - och gett färg åt vår tillvaro. (Utställningskatalog 1)

Intryck eget besök

Jag styr mina steg mot de stora glasörrarna som leder till utställningen och tar ett kliv in i fjädrarnas värld. Jag möts av *exotiska fågelljud* som ljuder ut ur de kraftfulla högtalarna och står framför ett stort bildspel som uppspelas på projektorduken framför mig och tar hela min

uppmärksamhet. Det är ett *färgsprakande* bildspel som visar *exotiska* folkslag i ceremoniella fjäderprydnader. Jag tänker Amazonas, Indianer och Afrikaner. Här och där sticker ett fåtal modebilder från västvärlden upp i bildspelet. Jag känner det som att jag tagit ett kliv in i en värld uppbyggd av *antropologer* och *etnologer*. Jag känner mig vilsen, annorlunda, men som att mitt annorlunda är normalt. Att det är bilderna i bildspelen som är *de andra*.

Dessa bildprojiceringar avlöser varandra vidare in i utställningen på tre andra stora projektordukar. Exotiska folkslag det ena efter det andra. Ett fåtal exklusiva modekreationer får visa västvärlden och ett par subkulturbilder har stuckits in i bildspelet föreställande gothinspirerade alternativa stilar. Textbudskapet på dessa bildspel kretsar kring ceremoni, mystik och skönhet.

Jag går vidare in i nästa rum där jag möts av en luftig lokal fylld med artefakter i glasmontrar, stora foton på väggarna som visar exotiska folkslag i antropologisk anda. Ljussättningen är färgrik och delvis dämpad. Det som utmärker dem från de historiska antropologiska fotografier jag mött tidigare i livet, är att dessa är i färg.

De utställda föremålen som tagits från världskulturmuseerna i Sverige innefattar nästan enbart *exotiska* föremål. Med beskrivande texter som talar om initiationsriter, ceremonier, chamaner och dylikt. Jag börjar leta efter inslag av västerländska chamaner och mysticism, men ingenstans nämns detta. Endast de *andras* traditionella chamanism berättas det om.

Jag söker efter det västerländska och bryggan över till de andra, men det enda västerländska som man lyfter fram i utställningen är den västerländska modeindustrin (1800-tal och senare) och fjädrarnas betydelse i densamma samt en monter med modern konst inspirerad av fjädrar. Man har ställt ut flertalet modekreationer och visar på väggen längst ner i lokalen upp ett bildspel med exklusiva modekreationer tillverkade i fjädrar. På väggarna ser jag två foton som skiljer sig från alla de andra. En kvinnlig modell i en modekreation och ett par västerländska sportfans med indianinspirerade huvudbonader.

Fågelutställningen i centrum av denna utställningsdel visar exotiska fåglar och dess betydelse för det ceremoniella materialet: fjädrar. Längst ner i hörnet, i en glasmonter mot utgången och i bakgrunden med fattig belysning får jag en skymt av en korp, nästan höljd i dunkel...

Korsvägar

Korsvägar berättar om historisk förändring och globala kontakter mellan gränser. Utställningen vill ge dig nya kunskaper och en ökad förståelse för att historien och vår samtid är ett myller av mänskliga erfarenheter som inte alltid förstås bäst genom att sorteras geografiskt och nationellt. Världskulturmuseerna förvaltar en unik samling föremål från flera tusen år tillbaka fram till idag. De utvalda föremålen i korsvägar spänner över långa tider och stora rymder. Från en 5000-årig egyptisk vattenkruka till samtida utrustning för valfärdsresor till Mecka. Vad berättar de om att vara människa? (Utställningskatalog 1)

Intryck eget besök

Jag stiger ut ur hissen och ser framför mig mot ett samlingsområde med sittplatser i en halv ring, en tydlig samlings- och diskussionsyta. Jag ser åt höger och ser åt vänster, och undrar

vart jag ska gå. Inget visar mig en tilltänkt väg. Jag börjar gå mot höger och närmar mig en del av utställningen som enligt skyltningen handlar om islam. Det känns som ett märkligt kliv och jag ser återigen åt andra hållet där jag skymtar en båt. Jag ändrar mig och börjar istället gå mot andra sidan för att påbörja min rundvandring i utställningen.

Lokalen är stor och luftig, ljus med dunklare inslag. Vid vissa av utställningsmontrarna återfinns skärmar i form av läsplattor, där man kan söka sig ytterligare information kring utställda objekt. I denna utställningslokal påvisas ingen väg att gå genom utställningen utan den är gjord i ett fritt upplägg.

Jag går fram till båten. Framför den ligger ett par flytvästar i en monter. Informationen som står att läsa handlar om flyktingar, och då främst de syriska flyktingarna. En bit ifrån denna står stegar resta och här berättar man om gränser och människors strävan att ta sig över dessa gränser, till ett annat, bättre liv. Jag fortsätter in i lokalen och möter en korsväg. Här berättas om klimatkrisen över världen idag och det är även temat för den delen av utställningen som jag nu träder in i. I första delen av utställningen berättar man om vatten och gränser. Bristen på vatten i vissa delar av världen och överkonsumtionen i andras (vår). Från detta går budskapet vidare in i det västerländska konsumtionssamhället och växthuseffekten. Jag upplever det som att västerlandet förstör då jag läser på informationstavlorna. Man börjar ställa västerlandets förstörande mot kulturer som istället lever i samband med naturen.

Detta läser jag ur texten på ett av plakaten:

Många av museets samlingar kommer från platser där de ekologiska och kulturella sambanden varit oskiljaktiga. Vissa av föremålen har tillverkats och använts av människor med nära och mer hållbara relationer till jorden och allt som växer och existerar.

Detta tema fortsätter då man berättar om *de andra* som västvärlden har förstört för. En känsla av att man söker ge mig som individ en skam på grund av det västerländska konsumtionssamhället börjar skapa både ett frågande men även en irritation inom mig. Jag söker slå bort detta och går vidare in i ett rum där man visar upp kulturarv från Amazonas och Inka. Här är färgsättningen och belysningen märkbart mer dämpad. Man använder flitigt ord som *ursprungsfolk* och jag upplever en tydlig *vi och dem* känsla. De är naturfolk och ursprungsfolk som fallit offer för vårt västerländska leverne och jag själv som individ är en del av ett förstörande konsumtionssamhälle.

Jag har nu gått igenom denna del av utställningen och går vidare fram genom rummet och möter nu ordet *demokrati*. Jag vänder mig om och undrar om jag missat något. Hur gick det här till? Nej, jag har inte missat något. Jag ser en skärm framför mig där man talar om demokrati och de studerande samhällsvetarna i filmen, av olika geografiska kulturella ursprung, avlöser varandra med att berätta vad som är bra med demokrati. På en skärm bakom mig spelas det upp filmer på människor som demonstrerar för sina rättigheter. Belysningen och färgställningen i denna del av utställningen är märkbart ljusare. Utställningen berättar även att demokrati har sina rötter i Sydamerika. Ett stort konstgjort träd har placerats i mitten och är rikligt prytt av färgband i olika färger. På bordet framför mig uppmanas jag att fundera på vilken bit av demokratin som jag anser är av största vikt och sedan uppmanas jag att hänga detta i trädet bredvid. Det finns olika färgband att välja på och färgen hänvisar till ett specifikt demokratiskt inslag.

Jag går vidare och möter ett anslag med modern konst. Detta förklaras vara samisk konst. Man lyfter fram det samiska *lidandet* i den svenska historien och att samerna utsatts för

oförrätt. Jag upplever samerna i denna uppvisning som oföränderliga och förtryckta och oss *andra* svenskar som underförstått förtryckande. Jag styr mina steg vidare i utställningen.

Nu stiger jag in i ett tema där man behandlar Kongo och *koloniseringen* kring sekelskiftet 1900. Man nämner kort i texten om detta mörka möte mellan människorna och nämner även svensk närvaro. Ord som bestraffningar, tvångsarbete och sjukdomar nämns och man pålyser även den *kristna missioneringen* och att flertalet kongoleser anammade denna dåtida form av kristendom. Man fördjupar detta tema med en separerad del av utställningen där man i fyra höga montrar lagt saker som visar denna koloniseringsstid, mötet mellan människor, relationer och kristendomen. Denna utställningsdel är återigen ljussatt med mer dämpad belysning och de fyra montrarna är inbyggda i en typ av stor korgbur.

Utställningen leder sedan vidare i religion och till *islam*. Den varma färgställningen och lite mer dämpade belysningen gäller även här. Man berättar om pilgrimsresor, Mecka och dess betydelse för den troende muslimen. Utställningstexterna rör bön, islam och arabiska språket. Här finns även montrar som visar upp artefakter från området med en interaktiv informationstavla i vilken man kan se närmre på artefakterna och även läsa information. Sedan rör sig utställningen mot Indonesien och därefter Kina. Detta leder vidare till handel och sidenvägen samt dess betydelse som samlingspunkt för utbyten av tankar, idéer, vetenskap och religion. Längst ner avslutas denna utställning med en vägg som behandlar de mänskliga gränserna med en skärm där en man berättar om sin uppväxt i ett gränsområde.

Aswat - Syriska röster

I Aswat - syriska röster kan du ta del av personliga berättelser om flykt, förlust och hopp. Filmer från SVT:s projekt #syrien200 visas tillsammans med syrisk samtidskonst kurerad av Abir Boukhari, konstnärlig ledare och curator för Syriens första fristående centrum för samtidskonst, AllArtNow. Aswat betyder 'röster' på arabiska och i Världskulturmuseets nya utställning lyfter vi fram några röster från de som har flytt Syrien till Sverige. Över sju miljoner syrier har lämnat sina hem och 2017 blev de den största gruppen invandrare i Sverige. (Utställningskatalog 1)

Intryck eget besök

Jag leder mina steg vidare in i utställningen Aswat. Ljussättningen och färgställningen är nu ljus med ett lätt dunkelt inslag. Det första jag möts av är en elektronisk skärm i vilken jag kan se den syriska historien och förhistorien. När jag bläddrar i texterna upplever jag en nationalistisk tråd, men inte den västerländska som jag är van vid att se, utan från en annan synvinkel. Syrien som nationsnamn återfinns här i texterna även då de sträcker sig så långt tillbaka i tiden som för 80 000 år sedan. Man bör därmed som besökare ha en förkunskap om att Syrien inte enbart är en nationsbenämning utan även en benämning på detta historiska och större område kring det som idag heter Syrien.

Jag går vidare in i utställningen där jag får möta utvalda flyktingar i form av stora porträtt med information om människan bakom och varför han eller hon valt att söka sig ifrån Syrien till Sverige. Den första affischen stjälar min uppmärksamhet och jag är tvungen att läsa om informationen för att se att jag verkligen läste rätt. Jo jag läste rätt. Den handlar om en ung homosexuell man som lämnat Syrien då han inte har laglig rätt att leva som den han är i

landet utan riskerar fängelse eller bestraffning. Han berättar därför att han var tvungen att *frånsäga sig sin religion* islam och istället söka sig till västvärlden där han får leva med rätten att vara sig själv. Det är detta sista som jag reagerar på. Här ställer man tydligt islam mot västvärlden. Mitt minne av *demokrati* från utställningen utanför gör sig tillkänna och jag kan inte låta bli att känna ett obehag inför detta polariserande. *Demokrati mot islam*.

Utställningen fortsätter med modern syrisk konst som söker gestalta de känslor som konstnärerna upplevt och upplever i denna krigstid. Jag går vidare och leds runt genom denna lite avsidens utställningsdel och leds vidare runt genom utställningen. Väggarna täcks nu av filmer där olika flyktingar berättar sin historia. Väggarna har även budskap som påkallar reflektion som exempelvis dessa frågeställningar:

Vad skulle du ta med dig? och Vad kallar man en som reser?

Tillsammans (barnutställning)

Tillsammans är en utställning om det underbara och det svåra med att vara med andra. I en värld full av grottor, berg och regnbågar bjuds barn och vuxna in att uppleva och upptäcka ihop. Dansa, skapa, lyssna, känn, läs och utforska tillsammans! Dagsangelägna frågor speglas i över 1000 föremål från samlingarna. En utställning som utmanar både kropp, hjärta och hjärna anpassad för barn 0-12 år. (Utställningskatalog 1)

Intryck eget besök

Vid mitt besök på Världskulturmuseet denna dag, så fungerade tyvärr inte tekniken i denna utställning. Det innebär att jag ej kunnat ta del av eventuell information som kan ha varit tillgänglig annars i de läsplattor som suttit vid de stora montrarna. Det fanns därmed ingen information alls att ta del av textuellt som syftade till de många artefakterna.

Denna utställning har stora mängder artefakter (ca 1000 st) utställda i stora samlade glasmontrar. Det fanns ingen form av sortering enligt geografiskt ursprung eller kronologi. Endast i ett par montrar hade man samlat ett tema, till exempel olika ansiktsmasker.

Jag ser inget i montrarna som härstammar från det vi känner som västvärlden. *Inget igenkännande*. Jag tittar på de barn som sitter och leker i de olika lekrområdena med *vanliga* leksaker. Jag lägger märke till att ingen av dessa ser mot de saker de omges av. En liten flicka tar några steg fram genom utställningen. Jag iakttar henne försiktigt. Hon har blicken riktad nedåt mot golvet och ibland sina egna fötter. Hon tittar framåt men inte på något. På hennes båda sidor står höga montrar fulla av historiska och förhistoriska artefakter. Dessa reser sig nästan monumentiskt från golvnivå och högt upp, men inget av dessa föremål fångar hennes intresse. Det är som att de *inte finns*. Jag undrar varför inget i dessa montrar fångade hennes intresse. Så känner jag det. *Jag känner mig främmande*. Jag är omgiven av kulturhistoria, men inget av detta känns som *min* kultur. Inget i montrarna känns igen från det vardagliga livet. Ingen docka, ingen bok, ingen leksak *som ser ut* som en leksak. Det finns ingen kontext i rummet. Inget som binder samman mig med alla dessa vackra kulturskatter. Hur kan jag då vänta mig att ett litet barn på bara ett par år ska känna annorlunda.

Barnens intresse i utställningen som jag ser idag ligger istället i de olika lekstationerna. Det finns även en och annan historisk sak som bjuder in till närmare undersökning, och dessa

verkar fånga uppmärksamhet. På väggarna sitter flertalet samtida kulturpolitiska uppmaningar i form av plakat. De sitter på lagom höjd för att de flesta barn som kan läsa kan se budskapen. Jag kan inte låta bli att känna lite obehag inför tonen som dessa håller. De upplevs mer fostrande än berättande. De vill något särskilt, men talar med en styrande och dömmande ton. Som detta plakat som sitter vid en station där barnen kan prova olika hattar:

Passa in.

Ibland är det viktigt att passa in i en grupp.

Andra gånger är det viktigare att sticka ut.

Ibland måste vi byta hatt.

Hur många grupper passar du in i?

Hur mycket kan du ändra dig

för att passa in bland andra?

6.2 Göteborgs Stadsmuseum

Vi vill få dig att tänka kring staden i nya banor

Göteborgs stadsmuseum har i uppdrag att skapa sammanhang mellan Göteborgs historia, nutid och framtid. Hos oss kan du lära dig mer om Göteborgs och Västsveriges historia och ta del av frågor som handlar om Göteborg idag och hur staden kommer att utvecklas. Museet har en av Sveriges största kulturhistoriska samlingar. Samlingarna, jämte en dialog med omvärlden, bildar grund för vårt arbete.

Samverkan i flera projekt

Som museum samarbetar vi aktivt och nära med andra institutioner och deltar i olika nationella och internationella forskningsprojekt om bland annat stadsutveckling, pedagogik och kulturarv. (Göteborgsstadsmuseum, 2018a)

Vid mitt besök på Göteborgs Stadsmuseum (2018-03-20) har jag valt att begränsa mig till utställningarna: *Göteborgs födelse*, *Forntiden - spåren talar* och *1000-talet: Vikingar - mellan Oden och Kristus*

Göteborgs födelse

Lär känna de första göteborgarna

Snart fyller Göteborg 400 år. Stadsmuseet firar genom att se tillbaka på stadens födelse och barndom. Prova på 1600-talets sociala medier, lyssna på dåtidens populärmusik och hjälp till att lösa gåtan om vem som bar smycket Silverhjärtat runt halsen. Följ med på en resa genom historien och lär känna de allra första göteborgarna!

Göteborgs födelse kantas av krig och konflikter. Med hjälp av verkliga livsberättelser, hundratals föremål ur våra samlingar och arkeologiska fynd får vi en inblick i hur vardagslivet tedde sig på 1600-talet, och hur staden kom att bli en ledande handelsmetropol.

1600-talet från sängkanten, finrummet och bakgatan

Vi utgår från den senmedeltida staden Nya Lödöse, som legat dold i under marken i hundratals år i dagens Gamlestaden. Nya utgrävningar av staden och unika fynd kastar nytt ljus över Göteborgs förhistoria och människorna som levde där. I utställningen visas också en film som visar hur 1600-talsstaden kan ha sett ut. Det är den första och enda visualiseringen av det tidiga Göteborg som producerats.

Välkommen att ta en tur genom 1600-talets Göteborg, kika in i de privilegierades överdådiga barocksalong och glöm inte att besöka stadens fattiga kvarter. Göteborgs födelse ger dig nya perspektiv på staden – nu som då. (Göteborgsstadsmuseum, 2018b)

Intryck eget besök

Jag börjar utställningen vid senmedeltida Nya Lödöse. Utställningen är dunkelt belyst. I bakgrunden hörs barngråt och *beväpnade attacker* från högtalarna.

Vid ingången spelas en film upp på en skärm. Denna visar utvalda delar av historien från 1473 till 1698. Filmen består av tecknade illustrationer och har även syntolkning. Den visar en mycket förenklad historia där de mest framhävda orden är *krig, kungar, städer, borgar* och *sill*. Mot slutet av filmen kommer citatet *Sedan ville inte Sverige vara med* och filmen avslutas med att *Sedan 1658 har området varit svenskt*. Min samlade reflektion av denna film är att den troligtvis (och förhoppningsvis) är riktad till barn. Historien berättas på ett mycket förenklat sätt och ordvalen och teckningsstilen ger ett långt ifrån allvarligt intryck.

På andra sidan av rummet finns en särskild avdelning som man kallar *mysteriet med silverhjärtat*. Här bjuds besökaren att reflektera över vem som kan varit ägare till smycket och vad det kan ha betytt för bäraren. Frågeställningarna till besökaren är många. Det visas även en kort film där en man (ej arkeolog) ytterligare belyser detta mysterium. Man har även en vägg där besökare själva kan skriva sina tankar om mysteriet. Jag upplever denna del som långt mer *frågende* än svarande. Det centrala tycks vara att få betraktaren att spekulera.

Vidare in i utställningen har krig en mycket central plats. Vapen presenteras med texter och bilder. Man har även texter som belyser *mannen som krigande* medans *modern* är hemma och *sörjer sina barn*. Man belyser även sjukdomar och det faktum att pojkar fick gå i skolan.

Jag går vidare in i utställningen till staden Göteborg, till vilken de tidigare boende i Lödöse nu tvingats flytta till. Här presenteras de rika utländska köpmännen från länder i Europa vilka sökt sig till staden och bosatt sig i de största husen. Man lyfter fram en *folkets avundsjuka*. Man berättar vidare att kungen förbjudit judar att bosätta sig i Sverige och att Göteborgs stad även har förbjudit romer att ens vistas i staden.

När jag läser på en annan tavla slås jag av ordvalet. Den handlar om lagarna kring otrohet. Här står bland annat: *Du får bara ligga med den du är gift med*. Jag reagerar på ordet *ligga*. På något sätt förlöjligar detta ord resten av berättelsen som handlar om en dåtida kvinna som blivit havande med en gift man. Mannen döms med att uteslutas från sin befattning som rådmann men kvinnan döms till döden då hon förmodas ha mördat deras barn, trots att hon själv hävdade att det var dödfött.

Vidare behandlar utställningen kristendomen och skolgången. Man lyfter fram klasskillnader och nämner återigen invandringen av välbärgade européer, bland andra holländare och tyskar.

Forntiden - spåren talar

Under ca 12 000 år har det funnits människor i den västsvenska miljön. Hur levde människor för så länge sedan och vilka spår finns kvar? Möt Rolfsåkersmannen från stenåldern och se föremål arkeologerna grävt fram från denna tid. (Göteborgsstadsmuseum, 2018c)

Intryck eget besök

Lokalen känns mycket ljus och luftig. Jag möts av en karta som visar mig en tidslinje över förhistorien. I rummet finns montrar på båda sidor och jag rör mig naturligt i en u-form genom utställningen.

De första skyltarna berättar om stenåldern och målar upp en bild av hur landskapet såg ut i regionen vid den tiden. I de luftiga montrarna, som är placerade på en behaglig låg höjd visas renhorn, flinta, flintblock, yxor, och pilspetsar. På väggen hänger en stor affisch som berättar i korta drag om livet för 10000 år sedan. En av montrarna visar upp havets matrester och berättar utifrån de brända benfynden vilken typ av mat man åt från havet.

På montern efter denna, nu 6000 år tillbaka i tiden berättar man om hur människorna var bosatta då och om jakten och samlandet. I montern beskådar jag bland annat tvärpilspetsar, flintskrapor, en *lihultsyxa* av grönsten och avslag av grönsten, knivar, spån, mikrospån och hasselnötter.

Bakom mig finns en tredimensionell kartkonstruktion där man märkt ut boplat fynd och även berättar mer om boplatserna. I en stor monter en bit ifrån finns *stalaha* med sitt rikligt dekorerade mönster för beskådning. Man påkallar mitt tänkande genom att fråga hur och i vilka sammanhang ha

kan ha använts. Man påkallar mitt tänkande genom att fråga hur och i vilka sammanhang ha

kan ha använts. Man påkallar mitt tänkande genom att fråga hur och i vilka sammanhang ha

kan ha använts. Man påkallar mitt tänkande genom att fråga hur och i vilka sammanhang ha

kan ha använts. Man påkallar mitt tänkande genom att fråga hur och i vilka sammanhang ha

kan ha använts. Man påkallar mitt tänkande genom att fråga hur och i vilka sammanhang ha

plakat avslutas med frågeställningen *Är det skräphögar med hushållsavfall eller är det offer till högre makter?*

Vid denna punkt i utställningen rynkar jag mina ögonbryn då jag anar vart utställningen är på väg. Informationen har tydligt stått tillbaka för att påkalla min reflektion genom att ställa mig frågor som jag dessutom upplever som oväsentliga. I nästa monter berättar man vidare om *skålgropar* eller älvkvarnar. Man berättar även om att dessa har offrats smör i ända in på 1900-talet. Plakatet avslutas med frågan: *Sedan hur länge har man gjort det?*

I nästa monter berättar man kort om vapen som börjat tillverkas för strid. Man visar ett fynd av en leryxa täckt med ett tunt lager brons. Man avslutar informationen med frågeställningen: *Vad kan den ha använts till?*

Över denna del av utställningen finns en stor väggaffisch som informerar om tiden för 3000 år sedan med mycket kort sammanfattning. Bakgrundsbilden på denna affisch är nu med ett fotografi på en modern människa sittande vid en arbetsplats med tekniska hjälpmedel. Fotot känns mycket felplacerat men tydliggör temat i denna utställningsdel.

I en annan monter berättar man om eldgorpar i två meningar. De fyra följande meningarna är frågeställningar. Dessa frågeställningar får nu en mycket central del i utställningen. Fakta är mycket sparsam men frågeställningarna desto fler. Min irritation börjar tillta. I denna del av utställningen är det svårt att ange vad man berättar, då berättandet ersatts med frågor. Man berör ämnen som gränser, makt, betalningsmedel, samhällsskikt och olikheter.

I slutet av utställningen berättar affischen på väggen sammanfattningen i fyra stolpar om tiden för 1500 år sedan. Det visas och berättas om *guldgubbar*, bostäder, hövdingahallar och *kaminskrinet*, järn och smeder, men informationen är mycket kort och sparsam. I en monter har man placerat 3 olika skulpturer av människor. Texten på plakatet lyder:

Se människan. Det är ovanligt med avbildningar av människor. I stadsmuseets samlingar finns en kvinna gjord av täljsten, ett allvarligt ansikte av brons och en liten bronsfigur.
Alla är de olika!

I sista delen av utställningen visar man och berättar mycket kort om runor och runstenar, åtföljt av flertalet frågeställningar: *Varför är det så?* (angående den regionala spridningen och uppdelningen av runstenarnas förekomst). *Varför reste man runstenar över huvud taget?*, *Hade runstenarna med arv att göra?* Bredvid berättar man nu kort på en affisch om tiden för 1000 år sedan. Städer börjar byggas och historisk tid börjar.

Jag styr mina steg mot utgången men vänder mig en sista gång. Nej vänta, jag har missat något. Där nere i hörnet. Jag går och tittar i denna sista monter. I ett hörn längst ner i lokalen innan den sista delen mot utgången, lite avsides finns ett plakat och en monter. Jag citerar:

Arkeologen och vardagen. Det är i föremålen man hittar vardagen. Därför är arkeologernas grävande viktigt för vår kunskap också om historisk tid. När städer och gårdar undersöks är det inte kungakronor och svärd man hittar utan korvpinnar och kaffekoppar.

Därmed lämnar jag utställningen, med en påtaglig irritation inom mig över alla frågor man ställt. Jag upplever det som att man gått in i en utställning och sedan gjort om den ena halvan för att passa in under den kulturpolitiska riktlinjen. Den första delen var informativ och

saklig, den andra syftade mer till nutid och försökte påtvinga mig ett nutidsförankrat reflekterande.

1000-talet: Vikingr - mellan Oden och Kristus

En bonde som dikade ut nere vid Göta Älv, stötte plötsligt på vad som senare skulle visa sig vara ett vikingatida skepp. Se det unika Äskekärrskeppet - Sveriges enda bevarade och utställda vikingaskepp - och följ vikingarnas spännande historia! (Göteborgsstadsmuseum, 2018d)

Intryck eget besök

Utställningen är mycket dunkel, med en ljussättning och färgsättning som går i varma mörka toner. Informationen i denna utställning är i form av plakat på montrarna och väggarna har tydligt numrerade informationsplakat. I centrum av denna utställning finns ett vikingatida skepp (Äskekärrskeppet) och utställningen rör sig runt denna och även upp på en övervåning.

Utställningen börjar med att sätta skeppet och därmed resandet i fokus och berättar om handeln och de vanliga handelsvarorna för vikingarna under denna tid. Man visar på ett plakat upp en vald text ur Egil Skallagrimssons saga som handlar om en handelsresa till England. Man berättar vidare om båtbyggartekniken och olika båtar som användes i denna tid och återger ett annat stycke ur Egil Skallagrimssons saga i sammanhanget. Jag läser även om navigation och reseförfaranden.

Utställningen går vidare och börjar nu introducera vapen. I montrarna som nu radas upp sitter korta beskrivningar att läsa samt information om var man gjort fynden, där det är tillgängligt.

Från vapen går man vidare till hygien och klädsel. Man nämner att dåtidens vikingar var noga med sitt utseende och sin hygien. I montern återfinns kammare och bältesspännen. Efter denna monter finns även ett citat från Ibn Fadlān som hade en annan åsikt angående nordbornas hygien.

Nästa monter visar ett guldarmband och i texten till densamma berättar man om en vikingasaga där ett guldarmband har haft en del i berättelsen.

I montern efter denna visar man upp spjut och en sköldbuckla och texten berättar om nordbornas stridsteknik.

Jag går vidare och ser i nästa monter smycken. Texten talar om förmögenheter och berättar om ringspännen, broscher och gåvor.

Vidare i utställningen berättar man om kvinnan i det dåtida vikingasamhället. Visthusets väktare. Man berättar här att kvinnan hade mycket att säga till om till skillnad från många andra delar av världen. Man kunde som kvinna äga land och fick även arva sina föräldrar, syskon och släktingar. Kvinnans status var även högre om hon var gift med en förmögen man då detta gav henne större frihet och mer att säga till om.

Flera montrar har nu beskrivningar ur Ibn Fadlāns skrift och jag ser smycken i form av halsband, en nyckel, och spännbucklor.

I utställningen berättar man sedan om bonden och smeden och om tärningsspel och brädspel, gårdarna och vikingens levnadsförhållanden. Vidare berättas om den dåtida synen på familjen och ätten och vikten av denna. Man berättar även om rätten i form av tingen.

I slutet av denna utställningsdel presenterar man Yggdrasil och berättar kort om vad detta livsträd hade för betydelse för dåtida nordbor. Jag tar mig därmed upp till andra våningen för att fortsätta i utställningen.

Jag möts av illustrationer av den välkända *Sparlösastenen* och information om densamma. När jag fortsätter genom utställningen möts jag av ett plakat där det som rubrik står *Vikingars visdom*. Man berättar här om Eddan och dess historia och nämner även att dessa sagor troligtvis fanns i muntlig form redan innan vikingatiden. Jag ser framåt i lokalen och anar fortsättningen på denna utställning.

Plakaten berättar nu om *Asatron* och dess gudar, med citat hämtade ur *Eddan*. Först ut är givetvis Odin följt av Tor och Freja. Man har prytt rummet med skulpturer föreställande gudarna och på väggarna läser jag citat ur sagorna. Här återfinns även en monter där man presenterar torshammaren närmare samt smycken i form av små torshammare som man funnit i många kvinnogravar från tiden.

Utställningen fortsätter att berätta om offerplatser och här står även citat från Ibn Fadlāns reseskildringar då han kom i kontakt med vikingarna kring Volga och berättar om dessas offerritualer då de stigit i land för handel

I slutet av denna utställningsdel finns ett plakat med rubriken *Saga och myt*, följt av texten:

Under 1800-talet uppstod ett nyvaknat intresse för den nordiska forntidens gudasagor och hjältemyter.

Vikingatiden blev mode. Dess bildspråk kom att användas i den romantiska nationallitteraturen och arkitekturen.

Detta plakat avslutar vikingatiden. Man presenterar sedan kristnandet av Norden i mycket korta drag och avslutar med att vikingatiden nu går in i en ny era. Man nämner även att *asatron* som vi känner den är en historisk rekonstruktion. Jag uppfattar detta som att man vill relatera budskapet till ultranationalismen. Samtidigt så gör man detta genom att syfta till en religiös åskådning vilket jag upplever som beklämmande. Kristendomen har sin grund för 2000 år sedan, men det hindrar inte människor från att söka sin sanning i religionen. Istället kunde man ha nämnt att vissa av dessa gamla traditioner finns kvar än i vårt samhälle, som exempelvis midsommarfirandet och vår skandinaviska *jul*. Som en påminnelse om att tiden går vidare och människan och hennes samhälle förändras.

På väg ut ur lokalen ser jag en stiliserad illustration målad i vitt på den röda bakgrunden, långt ner mot golvet på väggen. Det är en bild av hinduistiska guden Vishnu. Jag ler lite för mig själv och lämnar således denna utställning om vikingar.

6.3 Vänersborgs Museum

Vänersborgs museum, uppfört för sitt ändamål 1885, är landets äldsta bevarade museimiljö. I detta museum tar man klivet rakt in i 1800-talets idévärld där de mest exotiska samlingar,

hemförda av äventyrliga upptäcktsresanden från världens alla hörn, samsas om utrymmet i montrar och salar. (Vänersborgsmuseum, 2018a)

Vid mitt besök på Vänersborgs museum (2018-04-22) har jag valt att begränsa mig till utställningarna: *Mezzaninvåningen*, *Egyptiska fornsalen* och *På kung Oscars tid*.

Mezzaninvåningen - en introduktion till Vänersborgs museum

Museets grundare Adolf Andersohn och handelsmannen Axel W Eriksson välkomnar Dig till denna utställning. Med skiftande bakgrund och olika syn på natur och kultur skapade de under 1880-talet Vänersborgs museum - Det underbara huset som famnar världen. (Utställningskatalog 2)

Intryck eget besök

Jag går upp för den eleganta trappan och in i museets första sal, som presenterar museets historia. Det är en vacker gammal byggnad och interiör som andas tiden detta museum grundades; 1800-tal. Jag går in i mezzaninvåningen, som rummet kallas.

Belysningen är behaglig men ljus, väggarna ljusa och i salen finns fullt med information på väggarna. Jag ser vid väggen mitt emot två vaxdockor föreställande grundarna av museet (Andersohn och Eriksson) med en uppbyggd miljö som visar dessa bådars intressesfär. I rummet finns även flertalet höga montrar.

Till höger i rummet finns en presentation av Andersohn och hans bakgrund och till vänster en presentation av Eriksson och dennes bakgrund. Jag går mot vänster. Jag läser en informationstavla om Andersohn och Eriksson och lär känna deras historia. Man berättar djupgående om dessas intresse och bakgrund och om deras zoologiska intresse och expeditioner i nuvarande Namibia. Man berättar även om vänsamarbetet mellan museet och National Museum of Namibia samt staden Vänersborg och Namibia, baserat på de historiska kontakterna. Informationen är mycket grundlig och saklig. Skyltens typsnitt är gammeldags och tilltalande. Man fortsätter berätta om stadens gamla läroverk och de personer som varit med vid grundandet av museet och dess samlingar.

Jag går vidare mot väggen där man presenterar Linné och dennes arbete. Här finns Linnés porträtt och en presentation av hans forskning. Jag går sakta vidare och blir presenterad Darwin och dennes teorier samt hur dessa sedan utvecklades mot socialdarwinism. Man berättar historiskt om det vetenskapliga läget samt den nationella historien. Man presenterar vidare Montelius och dennes arbete samt rasbiologi. I montern finns även kranier, mätinstrument samt stenålderyxor. Man berättar om typologi och kronologi. Informationen är slående saklig med samhällsförankande historia.

Jag fortsätter mot långväggen där jag får ytterligare information i naturvetenskap med utställning av olika vetenskaper och tillhörande material.

Jag går vidare mot andra delen av rummet, den högra. Här möter jag Andersohn och hans liv. I höga montrar är artefakter utställda med vidare information enligt nummersystem. I den första presenteras artefakter ur Adolf Andersohns donation, och i andra presenteras föremål

från *Wenersborgs Elementar-läroverks Museum* och från *Vestra Sveriges Landbruksmuseum*. Informationen vid montrarna är djupgående och historisk. Här finns även ett *konst och kuriosaskåp* och en presentation av denna förekomst. I en annan stor monter har man även en världskarta i vilken man visar områden som besökts i upptäckarsyften. I montern finns även mångtalet artefakter hemförda från olika världsdelar av svenska upptäcktsresanden. Alla artefakter är numrerade med förklaring i utställningskatalogen som finns att låna eller köpa med.

Jag går vidare och informationen på väggarna fördjupas nu i den historiska kontexten från 1600-tal och framåt. Här berättas vidare om inventeringar av landets runstenar och monument och den första fornminneslagen. Man berättar om romantiken och det som man i dåtid benämnde Sveriges storslagna historia. I montrarna skådas historiska vapen, kopior av bokutdrag och planscher, teckningar och målningar. Man berättar även vidare om göticismen, dess intresse av och syn på forntiden, presenterar nationalromantiken och nämner även *Sverigedräkten* och dess historia.

Jag slås i detta rum av hur mycket *fakta* man har fått in på så lite yta, utan att rummet känns trångt. All information har varit saklig och grundlig och presenterats i sin *historiska kontext*. Alla artefakter har även visats upp i montrar som berör det ämne de härrör från historiskt. Jag upplever att jag befinner mig i en historisk miljö där man berättar historien som den var, utan att göra avkall för dess kontext. Jag känner mig kunskapsberikad.

Egyptiska fornsalen

[...] Mumiekistor och gravfynd från det antika Egypten fyller det lilla kabinett som gränsar till den Afrikanska fågelsalen. Här möter man blicken från kistornas målade porträtt, följer general Kesertis balsameringsprocess på den dekorerade sarkofagen, ser gravgåvor i form av mat, smycken och klädesfragment och över allt ihop vakar gravplatsens väktare – guden Anubis. [...] (Vänersborgsmuseum, 2018b)

Intryck eget besök

På dörren in till detta rum står en presentation att läsa om historien till denna egyptiska fornsal som jag nu träder in i. Man berättar om Andersohns resa till Egypten under 1860-talet och dennes fascination för den forntida egyptiska kulturen som uppstod under resan. Samlingen som finns att skåda här i salen skänktes till Andersohn och museet av den svensk-norske generalkonsuln i Alexandria, Oscar von Heidenstam, år 1886.

Jag stiger över tröskeln och befinner mig i ett litet ljusst men varmt inrett rum. Belysningen är aningens mer stämningsfull än *mezzaninvåningen*. Framför mig har jag en stor monter med en egyptisk sarkofag. Vid väggen bakom denna står ytterligare en hög monter innehållandes ett kistlock till en sarkofag. Denna sarkofag skiljer sig i utseende och jag går fram för att undersöka närmare. Jag läser i utställningskatalogen och får där bekräftat mina misstankar. Detta är en gåva till museet från en italiensk konsthandlare i Alexandria och locket är ommålat, troligtvis under 1800-talet enligt informationen. Sarkofagen har dock troligtvis innehållit en mindre kista och mumie dessförinnan. På var sida om denna monter hänger två stora inramade porträtt på väggen, det ena föreställande von Heidenstam och det andra föreställande konsthandlaren.

Jag ser mig om i den lilla salen och går mot montern vänster om mig för att undersöka vidare. Här möts jag av en mask, en träfigur föreställande Anubis och en offerkorg innehållande frukt och bär. Montrarna i salen har numreringar vilka i sin tur ger riklig information i utställningskatalogen. I katalogen står att läsa en omfattande historik kring salen och dess uppkomst, samt fakta kring de utställda föremålen.

Ovanför denna monter finns en inglasad ram. Denna ram innehåller en mycket rikligt dekorerad del av en sarkofag. Enligt informationen i katalogen är stycket från en sarkofag för den egyptiske generalen Keserti och är daterad till 500-talet f.v.t. Ramen går att vrida så det går att se stycket från båda håll.

På andra sidan om den höga montern med kistlocket finns en monter med ett mumifierat kalvhuvud samt flertalet fat med offergåvor. Kalvhuvudet finns med i katalogen, där det även står angivet att det kan röra sig om en förfalskning, offergåvorna står dock ej med.

Jag går vidare i rummet och ser ner i en monter innehållande en dödsmask, ett huvudstöd och en dekorerad träfigur. Som de andra montrarna är artefakterna välplacerade och intrycket av placeringsmiljön är ren och steril. Inget som stör föremålen.

Jag fortsätter till de sista två montrarna som innehåller flertaliga fynd. Bland annat ett förgyllt fragment av en dödsmask, flertalet *uschebtifigurer*, en trolig *djedpelare* (symbol) av trä, kärl, amuletter och offergåvor. Jag upptäcker att man förväxlat två numreringar i utställningskatalogen, i övrigt är föremålen kort beskrivna. Man har dock i informationen uppgivit att man förlorat dokumentation under krigstiden. Man nämner på vissa ställen kort information om vissa gudar och symboler men inte ingående. Där fyndort funnits anges denna, även i de fall då det är obekräftat, men då med information om att det ej är bekräftat. Jag upplever informationen om artefakterna lite tillkortakommande i utställningen vilket jag får bekräftat i katalogen där man förklarar förlusten av viss dokumentation. Jag upplever det dock som att man bör kunna få fram mer information kring föremålen. Samtidigt kan jag anse att det är klokt att inte gå alltför djupt in i symbolspråk och de gamla religionerna då det är alltför omfattande information och heller ej något som görs med enkelhet. Den intresserade kan även genom vissa benämningar söka vidare information annorstädes.

På kung Oscars tid

Välkommen till en utställning om människor och framtidstro vid förra sekelskiftet. Tändsticksfabrikerna, telefonen, bilen, fonografen, Sveriges gemensamma tid, folkrörelserna, fotogenlamporna, elektriciteten, skofabrikerna, järnvägarna, industriutställningarna – den stora framtidstron. Ja, allt detta hör den Oscarianska tiden till, den tid då mycket av det som skulle bli det moderna 1900-talets Sverige skapades. Industrier grundades, städerna växte, emigrationen nådde sin kulmen och de sociala skillnaderna var enorma. [...] (Vänersborgsmuseum, 2018c)

Intryck eget besök

Jag stiger in i den nya, tillfälliga utställningen. Här möts jag av flera höga montrar längs med väggarna och två stora inglasade installationer i centrum av rummet. Jag styr mina steg åt

vänster till första högskåpet. Detta är en modernare historisk utställning och jag är särskilt intresserad av hur denna skiljer sig från övriga utställningar i museet. Miljön upplever jag som historisk och belysningen lätt dunkel.

Första skåpet till vänster om ingången jag steg in i behandlar leksaker. Jag ser fotografier av barn med leksaker och montern har likaså flertalet leksaker från tiden kring förra sekelskiftet. Utställningskatalogen berättar utförligt om leksaker i tiden och samhällssynen på desamma. Den berättar även om *klasskillnaderna* och det som skilde dessa åt gällande leksakerna. Denna utförliga beskrivning återfinns i utställningskatalogen gällande samtliga berörda ämnen.

På en tv-skärm bredvid får jag även se de första filmerna, i form av Edisons levande fotografier. Man beskriver här de rörliga bilderna och det mottagande dessa fick av allmänheten. Jag fortsätter gå i utställningen och hamnar i en iscensättning av en dåtida fotografateljé. På väggarna hänger mångtaliga tidstypiska fotografier. Här uppmanas besökaren att ta ett foto (selfie) i miljön, gärna användande någon av de tidsenliga kläderna eller accessoarerna. Man har även möjlighet att dela fotot på Instagram.

Vidare i utställningen kommer jag till de två stora arrangemangen. Här visar man på två tidsenliga hemmiljöer. En miljö representerar en välbärgad familj och en resresenterar den lägre klassens. Båda har ett *fokus på kvinnan och familjen* och i anslutning till interiörerna står även utförlig information att läsa. Likaså kan man läsa mer om de utställda föremålen i utställningskatalogen.

Vidare behandlar de höga utställningsmontrarna *nykterhetsrörelsen, Ny teknik, Sällskaps- och kulturliv, Porslin - design, Utställningar - jubiléer, Valuta, mått och tid, Vänersborgs tändsticksfabrik* och *A F Carlssons skofabrik*. Samtliga med utvalda föremål samt fotografier eller affischer från tiden i fråga, med utförlig information i katalogen för den som önskar läsa mer om tingen eller den historiska samhällskontexten.

Utställningen har även en vägg där man listat *Händelser i Sverige och Vänersborg under den Oscarianska tiden*. Här syns det att man valt att lyfta fram *kvinnor* särskilt. Även i fall där det för min personliga del saknas ett större värde. Jag upplever det som att det borde finnas andra mer relevanta milstenar som kunde lyftas fram mer och att det *kvinnliga fokuset tagit överhand*.

På det stora taget känns utställningen långt mer politiskt utförd med en samhällskontext som på flera punkter anknyter till nutid, om ändock med historien i centrum. Jag ser dock inget försök att lyfta fram mångkultur. Staden Vänersborg och den lokala historien är mycket framhävd i utställningen (som är att vänta i ett stadsmuseum) och jag känner tydligt att jag är utomsocknes och en av *de andra*, trots att jag är *kvinn*a.

7. Resultat av den arkeologiska utställningen

Jag har genom mina utställningsbesök bekräftat att den svenska kulturpolitiken gör sig väl synlig på museiarenan. Detta sker särskilt märkbart på det statliga Världskulturmuseet men även på Göteborgs Stadsmuseum. På Vänersborgs museum syns denna kulturpolitik endast i liten utsträckning.

Informationen om de utställda objekten är mycket sparsam och tydligt förminskad samt har till stor del fått lämna över utrymme till frågeställningar som ska påkalla betraktarens egna reflektioner av det som ställts ut och därmed relatera till en historisk eller förhistorisk tid.

Vänersborgs museum har endast i vissa utställningar en förankring till nutid enligt kulturpolitiken, men denna förankring *sker utifrån en historisk kontext*. Den tillfälliga utställningen *På kung Oscars tid* har dock påtagligt starkare kulturpolitiska yttringar där man valt att särskilt påvisa klasskillnader och kvinnor i historien dock ej mångkultur.

8. Slutsats och diskussion

I denna uppsats har jag undersökt den svenska museiutställningen ur ett mångkulturellt perspektiv. För att erhålla väsentlig kunskap i de ämnen som påverkar den museala framställningen och en förståelse för den svenska befolkningen och politiken har jag därmed sökt djupare kunskap i arkeologins historia som en del i politiken och samhällsutvecklingen, relationen mellan Öst och Väst i ett historiskt perspektiv, den rådande kulturpolitiken och kulturdebatten i svensk media och nationalism samt ultranationalism. Jag var särskilt intresserad av att söka djupare förståelse för relationen mellan Öst och Väst och den österländska synen på västvärlden för att således försöka se den museala gestaltningen ur ett annat perspektiv än det statiska västerländska.

Den svenska kulturpolitiken har gjort stora förändringar inom kultursektorn i Sverige och även på de svenska museerna. Därmed var det av största vikt att i uppsatsens syfte söka se vad målet med denna politik är (*kulturen ska vara tillgänglig för alla*) samt hur den manifesterar sig i den museala framställningen.

Enligt den empiriska undersökningen, gör den rådande kulturpolitiken sig väl synlig på den museala arenan. Man likställer till viss del levande kultur med kulturarv och utställningar gällande andra kulturer sker genom den västerländska synen på *det andra*. Genom att sätta den nutida människan i en historisk kontext riskerar man att förlora historiska fakta och på sikt riskerar man även historierevisionism.

Denna *integreringspolitik* som man nu bedriver genom kulturarenan utgår även ifrån en uppfattning att invandrare och flyktingar i Sverige är *intresserade av* och *närvarar i* den västerländska museiarenan.

Alternativt handlar den kulturpolitiska agendan inte primärt om att nå de med annan etnisk eller kulturell bakgrund utan syftar istället till att få (de etniska) svenskarna att ta del av *de andras* kultur och framhäver därmed de kulturer som anses skilja sig mest ifrån det västerländska kulturarvet. Denna agenda torde vara i strävan att nå en invandringsacceptans förankrad i det svenska folket. Målet är i det fall av godo men samtidigt riskerar utställningarna jag analyserat på exempelvis Världskulturmuseet i Göteborg att istället förstärka *vi och dem* då faktaförmedlingen och den historiska kontexten är sparsmakad. Man riskerar även att framställa exempelvis ursprungsbefolkningar och minoriteter som statiska, homogena och oföränderliga, vilket istället riskerar att befästa detta synsätt och därigenom diskriminering. Samtidigt ser jag en risk med att genom att framhålla *andras kulturarv* i proportioner som inte står i korrelation med befolkningsstatistiken även riskerar att skapa ett

missnöje bland majoriteten och därmed riskera att öka klyftan mellan *vi och dem* och underblåsa ultranationalism.

Det som väsentligen saknas i de utställningar jag besökt som visar andra kulturer är en form av brygga till kulturen i fråga, en historisk kontext och påvisandet av likheter mellan *oss* och *dem*. Det västerländska och *de andra* ställs som motpoler på så sätt att man belyser det annorlunda och det som skiljer människor åt.

Här ställs exempelvis tydligt den *västerländska demokratin* mot *österländska islam*. Historien och nutid mellan västvärlden och öst är en lång historia som pendlat mellan en god och en fiendlig relation. I nutid har denna historia mynnat ut i en hierarkisk politisk relation, där den ledande västerländska demokratin står mot den underordnade österländska islam. Demokrati har blivit en västerländsk religion.

Det finns även en sannolikhet att vissa nu boende i Sverige kanske inte har en positiv syn på västerlandet med sig från sin bakgrund (*se kapitlet Occidentalism*). Troligtvis finns det de som sökt sig hit från exempelvis krig i strävan efter ett bättre liv, men som kanske inte har en önskan av att integreras utan istället ett hopp om att kunna återvända till hemlandet. Politiken bör därmed även sträva efter att nå dessa, då de troligtvis inte söker sig till den västerländska kulturen eller den kulturella arenan.

Där man i museiutställningen istället har som uppgift att påvisa den regionala svenska historien och förhistorien (Göteborgs Stadsmuseum) så sker detta på ett sätt som tydligt önskar sätta den nutida människan i fokus enligt den politiska agendan. Detta har medfört att information fått stå tillbaka för att istället påkalla den betraktandes frågeställningar och interaktion. Se till exempel *Göteborgs födelse* och *Fortiden - spåren talar* på Göteborgs stadsmuseum.

De utställningar som jag besökt där man visat andra kulturer är det mycket tydligt att man målar upp en bild av ursprungsbefolkningar som oföränderliga och levande i samklang med naturen, till *skillnad* från det västerländska samhället. Se utställningen *Korsvägar* samt den tillfälliga utställningen *Feathers* på Världskulturmuseet i Göteborg.

Jag finner det önskvärt att man, som Lundén föreslår i sin avhandling (Lundén 2016) framhåller fakta i sin *kontext* och även visar *den andres* synvinkel, förslagsvis genom större samarbete över nationsgränserna med sakkunniga, exempelvis arkeologer i Afrika då man ska visa ett specifikt afrikanskt kulturarv. Jag föreslår dock att man även i sådana samarbeten är aktsam på att inte framhålla en romantisk nationell bild utifrån *den andras synvinkel* utan fokuserar på arkeologisk fakta. Religion bör heller inte vara central på grund av risk för motsättningar utan utställningar bör istället fokusera på fakta om människan och hennes leverne, med en historisk samhällskontext.

I den tillfälliga utställningen *Feathers* (Världskulturmuseet Göteborg) ser jag en form av modern *exoticism* i sättet man väljer att uppvisa dessa *naturfolk* i form av färgsprakande ceremoniella kläder och avklätt i form av män i mycket sparsam klädsel och kvinnor med bara bröst, vilket för stammen i fråga är en helt normal företeelse, men som ur våra ögon och *utan en förförståelse* istället påvisar *det annorlunda*. I antropologisk anda berättar man även i utställningen om ceremonier, initiationsriter, chamanism och liknande terminologi, vilket tydligt påvisar skillnader mellan *oss i nutid och dem i en historisk kontext, ur ett västerländskt perspektiv*.

Genom mitt besök på Världskulturmuseet upplevde jag tydligt att dess agenda syftar till integrering genom att för svensken visa *de andra* som man anser står längre ifrån den västerländska kulturen. Det faktum att man inte belyser den *inhemska kulturen och kulturarvet* eller annan europeisk kultur och kulturarv anser jag stärker detta.

Sett till befolkningens mängd i Sverige, födda utanför Sverige, är Finland den näst största representanten. Jag ser inte den finska kulturen uppvisad på något sätt i någon utställning. Inte heller den polska kulturen och kulturarvet berättas det om, trots att Polen är den fjärde största nationaliteten representerad i Sveriges befolkning idag, baserat på svenskar födda utomlands.

På Världskulturmuseet väljer man en tydlig politisk agenda genom att införliva klimatproblem, gränser, och demokrati i utställningen *Korsvägar*. Detta statliga museum har givetvis en långt mer politisk agenda och ett större behov av att söka ena den svenska befolkningen, varpå dessa inslag kan finnas. Man bör dock vara mycket aktsam på att inte belysa olikheterna och man skulle även kunna visa informationen ur flera synvinklar.

Genom att i denna utställning söka visa upp föremålen i en annan kontext, som exempelvis att samla vattenkärn från olika tider och världsdelar då man belyste klimatfrågan i en utställning, anser jag är ett gott sätt att gå tillväga. Att utgå ifrån artefakterna och ett arkeologiskt perspektiv för dess användande möjliggör ett nytt sätt att ställa ut, där de geografiska skillnaderna istället ersätts med ett mänskligt igenkännande. Man kan även ta de mänskliga kulturmötena längre genom att ställa kunskapen kring artefakterna i centrum. Exempelvis kan man belysa historiska kulturmöten genom att berätta om olika dekorationstekniker, material, form och dylikt, där man tydligt kan uppvisa artefakter där dessa blandats på grund av det mänskliga mötet.

Det museum som jag i undersökningen upplevde som mest *faktalevererande* var det historiska Vänersborgs Museum. Museet berättar historia genom en historisk kontext, med riklig bakgrund och fakta. Man har även arrangerat utställningar så att den som önskar mindre fakta får detta och den som önskar en djupare information även får denna genom att låna eller köpa med utställningskataloger.

Detta tillvägagångssätt skulle med fördel kunna appliceras även i andra museiutställningar. Dels genom att visa historien i en historisk kontext och dels genom att ha flera kunskapsförmedlande nivåer. Man skulle exempelvis kunna utveckla en app där man som besökare kan välja en enkel, en mer ingående, eller en fördjupande förklaring kring utställningen, dess artefakter och dess historiska kontext. På så sätt skulle alla kunna hitta sin *intressenivå* i den museala arenan. Detta skulle även kunna kompletteras med att man som besökare kan ge konstruktiv kritik eller omdöme på sin erfarenhet av besöket, vilket i sin tur skulle kunna vara ett mycket gott verktyg för att förstå folkets intresse och synpunkter för ökad förståelse, men bör dock inte vara styrande i forskningen.

Museet är arkeologens spegel till omvärlden. Det är endast här artefakterna och kunskapen arkeologen besitter kan uppvisas för omvärlden. Det är således även främst på denna arena arkeologen i sin tur kan inhämta information om befolkningens relation till kulturarvet. Jag anser det därför vara av största vikt att låta kunskapsförmedlingen och fakta vara centrala i museiframställningen. Den globalisering vi upplever idag kan istället öppna nya vägar för samarbete över gränserna för de sakkunniga, för att genom detta utöka sin kunskap och

därmed även kunskapsförmedling för hela Sveriges befolkning, oavsett etniskt och geografiskt kulturellt ursprung.

9. Sammanfattning

Denna uppsats behandlar den rådande kulturpolitiken i Sverige. Denna kulturpolitik syftar till att ena den svenska befolkningen genom kulturen och den museala arenan och genom att sätta den nutida människan i centrum strävar man efter att påverka nutiden i Sverige.

Genom min empiriska undersökning har jag bekräftat teorin om att kulturpolitik har påverkat museiutställningar i Sverige idag och hur man visar upp artefakter, historia och kunskap. Fakta och kunskap har fått lämna plats åt den teatrala framställningen i denna kulturindustri och besökaren har ställts i fokus.

Arkeologin har som vetenskap utvecklats genom tiden och i genom ett samspel med rådande politik. Dess historia omfattar det nationalistiska och imperialistiska politiska styranget och arkeologin hade historiskt sett även ett nära samarbete med antropologin. Något som gör sig synligt i den museala framställningen även idag. Som vetenskap så styrs arkeologin till stor del av den rådande samhällspolitiken, då vetenskapen ska bedriva samhällsnytta. Detta historiska och nutida samspel har dock utvecklat en djup förståelse för relationen mellan människa och samhälle och kulturarvet inom den vetenskapliga arkeologin.

I Sverige idag finns det uttalade motsättningar mellan det västerländska och Islam. Sannolikt finns det även svenskar med occidentalistiskt synsätt på västvärlden. För att motverka dessa strömningar anser jag att man måste vara saklig i sin kunskapsförmedling inom den museala arenan. Man bör i min mening framställa både den muslimska historien och kulturen och den västerländska samt påvisa relationen mellan dessa genom tid i en historisk kontext, för att besökaren ska lära känna det som format oss som individer. Samma förhållningssätt bör även vara rådande vid andra typer av framställande av andra kulturer än den västerländska.

Min slutsats är att för att bekämpa motsättningar och okunskap så bör den museala framställningen fokusera på faktaförmedling i en historisk kontext. Det är ur kunskap man kan motverka dessa motsättningar och därmed införliva ett kännande och acceptans för varandras bakgrund och olikheter. Vetenskap är vägen till kunskap och i detta sammanhang är den arkeologiska och historiska kunskapen oersättlig. Den kunskap man inom arkeologin besitter angående samhällsprojektet, den mänskliga utvecklingen och utbytet mellan kulturer genom tid och rum samt den mänskliga relationen till kulturarv är kunskap som bör vara central och ledande inom kulturpolitiken och den museala framställningen.

Kunskap är av yttersta vikt för att åstadkomma en brygga mellan motsättningar och ett enat folk oavsett etniskt och geografiskt kulturellt ursprung.

Källförteckning

Böcker

Berg, Magnus & Grinell, Klas (2018). *Musealt islam*. Stockholm: Molin & Sorgenfrei Akademiska.

Bünz, Annika (2015). *Upplevelser av förhistorien. Analyser av svenska arkeologiska museiutställningar*. Disputationsupplaga. Göteborg: Reprocentralen, Humanistiska fakulteten. Tillgänglig:
<http://hdl.handle.net/2077/38474> (2018-05-09)

Cornell, Per & Fahlander, Fredrik (2002). *Social praktik och stumma monument. Introduktion till mikroarkeologi*. Göteborg: Göteborgs universitet.

Fazlhashemi, Mohammad (2005). *Occidentalism – idéer om väst och modernitet bland muslimska tänkare*. Lund: Studentlitteratur.

Hyltén-Cavallius, Charlotte & Svanberg, Fredrik (2016). *Älskade museum. Svenska kulturhistoriska museer som kulturskapare och samhällsbyggare*. Lund: Nordic Academic Press.

Johnson, Matthew (2010). *Archaeological theory. An introduction*. 2 uppl. Oxford: Wiley-Blackwell.

Kjørup, Søren (2009). *Människovetenskaperna. Problem och traditioner i humanioras vetenskapsteori*. 2 uppl. Lund: Studentlitteratur.

Lundén, Staffan (2016). *Displaying loot. The benin objects and the british museum*. Göteborg: Reprocentralen, Humanistiska fakulteten. Tillgänglig:
<http://hdl.handle.net/2077/45847> (2018-05-04)

Olsen, Bjørnar (2003). *Från ting till text. Teoretiska perspektiv i arkeologisk forskning*. Lund: Studentlitteratur.

Ödman, Per-Johan (2017). *Tolkning, förståelse, vetande. Hermeneutik i teori och praktik*. 3 uppl. Lund: Studentlitteratur.

Antologier

Aronsson, Peter (2006). Bortom den stora berättelsen. Arkeologi och historia i en mångkulturell värld. I: Burström & Rönnby (red): *Arkeologi och mångkultur*. Huddinge: Södertörn Archaeological Studies 4

Plisch, Emil (2006). Mångkulturåret 2006 - Bakgrund och syfte. I: Burström & Rönnby (red): *Arkeologi och mångkultur*. Huddinge: Södertörn Archaeological Studies 4

Pripp, Oscar (2006). *Bruket av globala och lokala kulturarv i Botkyrka*. I: Burström & Rönnby (red): *Arkeologi och mångkultur*. Huddinge: Södertörn Archaeological Studies 4

Tidningar

Issuu. (2016). *Kulturarvet har blivit inne*. Tillgänglig:
<https://issuu.com/universityofgothenburg/docs/gu-journalen3-2016/24> (2018-05-08)

SvD. (2016a). Ola Wong. 8 sept 2016) *Regeringen förvandlar museum till propagandacentraler*. *Svenska Dagbladet*. Tillgänglig:
<https://www.svd.se/regeringen-forvandlar-museer-till-propagandacentraler/om/debatten-om-politiserade-museer> (2018-05-08)

SvD. (2016b). Ola Wong. 28 sept 2016. *Bah Kuhnkes politik hotar kulturarvet*. *Svenska Dagbladet*. Tillgänglig:
<https://www.svd.se/bah-kuhnkes-kulturpolitik-hotar-kulturarvet/om/kultur> (2018-05-08)

SvD. (2017a). *Museidebatten*. *Svenska Dagbladet*. Tillgänglig:
<https://www.svd.se/om/museidebatten> (2018-05-08)

SvD. (2017b). *Kulturarvsdebatten*. *Svenska Dagbladet*. Tillgänglig:
<https://www.svd.se/om/kulturarvsdebatten> (2018-05-08)

Sydsvenskan. (2018). *Rörelsernas museum vill testa sin verksamhet på Bergsgatan*. Tillgänglig:
<https://www.sydsvenskan.se/2018-02-26/rorelsernas-museum-vill-testa-sin-verksamhet-pa-bergsgatan> (2018-05-07)

Brev

vittherhetsakad.se. (2016) *Kungl. Vitterhets Historie och Antikvitets Akademien*. Tillgänglig:
http://www.vittherhetsakad.se/ckeditor_assets/attachments/501/pm-2016-10-27.pdf
(2018-05-08)

Utställningskataloger

Utställningskatalog 1. (2018). *Vår 2018*. Världskulturmuseet

Utställningskatalog 2. (2018). *Mezzaninvåningen - en introduktion till Vänersborgs museum*. Vänersborgs museum

Utställningskatalog 3. (2018). *På kung Oscars tid*. Vänersborgs museum

Utställningskatalog 4. (2018). *Egyptiska fornsalen*. Vänersborgs museum

Webbsidor

Agendakulturarv. (2004a). *Om projektet*. Tillgänglig:
<http://www.agendakulturarv.raa.se/opencms/export/agendakulturarv/sidor/startsidan/startsidan.html> (2018-04-27)

Agendakulturarv. (2004b). *Slutrapport Agenda kulturarv*. Tillgänglig:
<http://agendakulturarv.raa.se/opencms/export/agendakulturarv/dokument/Arkiv/Slutver.slutrapport1.pdf> (2018-04-27)

Botkyrka. (2018a). *Kommunfakta*. Tillgänglig:
<https://www.botkyrka.se/kommun--politik/om-botkyrka/kommunfakta.html> (2018-05-07)

Botkyrka. (2018b). *Kulturdriven utveckling*. Tillgänglig:
<https://www.botkyrka.se/bibliotek--kultur/kulturdriven-utveckling.html> (2018-05-07)

Criticalheritagestudies. (2017). *Centrum för kritiska kulturarvsstudier*. Tillgänglig:
<https://criticalheritagestudies.gu.se/svenska> (2018-05-08)

Criticalheritagestudies. (2012). *Association of critical heritage studies. History*. Tillgänglig:
<http://www.criticalheritagestudies.org/history/> (2018-05-08)

EC. (2018). *European Year of Cultural Heritage*. Tillgänglig:
https://ec.europa.eu/commission/news/annee-europeenne-du-patrimoine-culturel-2018-jan-29_en (2018-05-04)

Europa. (2018a). *The European Year of Cultural Heritage 2018*. Tillgänglig:
<http://europa.eu/cultural-heritage/about> (2018-05-04)

Europa. (2018b). *Ten European Initiatives*. Tillgänglig:
https://europa.eu/cultural-heritage/sites/eych/files/eych-initiatives_en.pdf (2018-05-04)

Europarl. (2017). *Faktablad om europeiska unionen. Resultat*. Tillgänglig:
http://www.europarl.europa.eu/atyourservice/sv/displayFtu.html?ftuId=FTU_3.6.1.html
(2018-05-04)

Göteborgsstadsmuseum. (2018a). *Om museet*. Tillgänglig:
<http://goteborgsstadsmuseum.se/om-museet> (2018-05-17)

Göteborgsstadsmuseum. (2018b). *Utställningar. Göteborgs Födelse*. Tillgänglig:
<http://goteborgsstadsmuseum.se/utställningar/goteborgs-fodelse> (2018-05-18)

Göteborgsstadsmuseum. (2018c). *Utställningar. Fortiden: spåren talar*. Tillgänglig:
<http://goteborgsstadsmuseum.se/utställningar/fortiden-spåren-talar> (2018-05-18)

Göteborgsstadsmuseum. (2018d). *Utställningar. 1000-talet: vikingr - mellan Oden och Kristus*. Tillgänglig:
<http://goteborgsstadsmuseum.se/utställningar/1000-talet-vikingr-mellan-oden-och-kristus>
(2018-05-18)

Icomsweden. (2017). *ICOMs museidefinition*. Tillgänglig:
<http://icomsweden.se/aktuellt/icomsweden-museidefinition/> (2018-05-08)

Olawong. (2016). *Museidebatten*. Tillgänglig:
<http://olawong.squarespace.com/ola-wong/2016/11/10/museidebatten.html>. (2018-05-05)

RAÄ. (2017a). *Fornminnesregistret blev FMIS*. Tillgänglig:
<https://www.raa.se/hitta-information/fornsok/om-fornsok/fornminnesregistret-blev-fmis/>
(2018-05-07)

RAÄ. (2017b). *Rapport från Riksantikvarieämbetet Vision för kulturmiljöarbetet 2030 Redovisning av regeringsuppdrag om ett offensivt och angeläget kulturmiljöarbete*. Tillgänglig:
https://www.raa.se/app/uploads/2017/08/Visionsrapport_vlslutversion_med-bilaga.pdf
(2018-05-07)

RAÄ. (2018). *Europaåret för kulturarv 2018. Medverkande aktiviteter*. Tillgänglig:
<https://www.raa.se/evenemang-och-upplevelser/europaaret-for-kulturarv-2018/medverkande-aktiviteter-i-europaaret-for-kulturarv/> (2018-05-04)

Regeringen. (1997). *Regeringens proposition 1997/98:16*. Tillgänglig:
<https://www.regeringen.se/contentassets/6cf1db3cc2254ab8a3e70038272f09e4/sverige-framtiden-och-mangfalden---fran-invandrapolitik-till-integrationspolitik> (2018-06-20)

Regeringen. (2006). *Agenda för mångkultur. Programförklaring och kalendarium för mångkulturåret 2006. 1.3. Målsättningar för Mångkulturåret 2006*. Tillgänglig:
<http://www.regeringen.se/49bb98/contentassets/d0ee9232708942afb462b5fd52f053dc/agenda-for-mangkultur---programforklaring-och-kalendarium-for-mangkulturaret-2006-betankandet> (2018-05-07)

Regeringen. (2016). *Fri entré infört vid 18 statliga museer*. Tillgänglig:
<http://www.regeringen.se/artiklar/2016/02/fri-entre-infort-vid-18-statliga-museer/>
(2018-05-07)

Regeringen. (2017). *Moderna beredskapsjobb i staten*. Tillgänglig:
<https://www.regeringen.se/contentassets/f50e0b1454e14449946e23e4e44bb4b0/informationsmaterial.pdf> (2018-05-07)

Riksdagen. (2006a). *Regeringens insatser för att främja kulturell mångfald*. Tillgänglig:
https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/kommittedirektiv/samordning-av-mangkulturaret-2006_GSB1169 (2018-05-07)

Riksdagen. (2006b). *Syftet med mångkulturåret 2006*. Tillgänglig:
https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/kommittedirektiv/samordning-av-mangkulturaret-2006_GSB1169 (2018-05-07)

Riksdagen. (2006c). *Statens kulturråds arbete*. Tillgänglig:
https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/kommittedirektiv/samordning-av-mangkulturaret-2006_GSB1169 (2018-05-07)

Riksdagen. (2006d). *Bakgrund*. Tillgänglig:
https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/kommittedirektiv/samordning-av-mangkulturaret-2006_GSB1169 (2018-05-07)

Riksdagen. (2006e). *Pågående kartläggningar och analyser av mångfaldsarbete*. Tillgänglig:
https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/kommittedirektiv/samordning-av-mangkulturaret-2006_GSB1169 (2018-05-07)

Riksdagen. (2017). *Museilag (2017:563)*. Tillgänglig:
https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/museilag-2017563_sfs-2017-563 (2018-05-07)

SCB. (2017). *Befolkningsstatistik*. Tillgänglig:
http://www.scb.se/hitta-statistik/statistik-efter-amne/befolkning/befolkningens-sammansattning/befolkningsstatistik/#_Nyckeltal (2018-05-07)

SCB. (2018). *Nya svenska medborgare från drygt 160 länder*. Tillgänglig:
<http://www.scb.se/hitta-statistik/statistik-efter-amne/befolkning/befolkningens-sammansattning/befolkningsstatistik/pong/statistiknyhet/folkmand-och-befolkningsforandringar-20172/> (2018-05-07)

Sverigesmuseer. (2014) *Ny rapport från Riksutställningar visar hur svenska museer kan stärka mångfalden*. Tillgänglig:
<http://www.sverigesmuseer.se/nyheter/2014/11/ny-rapport-fran-riksutstallningar-visar-hur-svenska-museer-kan-starka-mangfalden/> (2018-05-07)

Sverigesmuseer. (2017). *Sveriges museer summerar den nya kulturarvspolitiken*. Tillgänglig:
<http://www.sverigesmuseer.se/wp/wp-content/uploads/2013/05/Sveriges-museer-summarar-nya-kulturarvspolitiken2.pdf> (2018-05-02)

Vänersborgsmuseum. (2018a). *Om Vänersborgs museum*. Tillgänglig:
<http://www.vanersborgsmuseum.se/om-museet/> (2018-05-18)

Vänersborgsmuseum. (2018b). *Utställningar. Egyptiska kabinettet*. Tillgänglig:
<http://www.vanersborgsmuseum.se/utstallningar/egyptiska-kabinettet/> (2018-05-18)

Vänersborgsmuseum. (2018c). *Utställningar. På kung Oscars tid*. Tillgänglig:
<http://www.vanersborgsmuseum.se/utstallningar/pa-kung-oscars-tid/> (2018-05-19)

Världskulturmuseerna. (2018). *Om museet*. Tillgänglig:
<http://www.varldskulturmuseerna.se/varldskulturmuseet/om-museet1/> (2018-05-17)